

Mak Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Mak in rıməkupwən mīrai narimnari me ia nimiruien səvəi Iesu. Nətərigien səvəi nərmama mə Mak in iərmama riti sə rınakurirə ia Pol mine Panapas nəpın krouəvisau irapw nəgkiariien amasan ia kwopun me. Mak in raməgkiari pık ia narəien səvəi Iesu Kristo. Matiu, Mak, Luk, Jon, irəha pam haməgkiari ia narəien səvəi Iesu Kristo, mətə nəkukuə səvəi Mak rukwakwa mamrai kwərhakwərha nəgkiariien iərmama rəvsini mukurən. Mak raməgkiari ia wok səvəi Iesu Kristo maməgkiari mwi ia nımtətien me səməme in rino. Mak ramahatən mə Iesu rəmwhen ia iərmama sə ramo wok mauvehi nasoriien. Ikəvsini nəkukuə səvəi Mak nıpərın kahar, nıpərın kuatia raməgkiari ia nəfe kınə ia Kristo ia nəfwakiien sampam ia nimiruien səvənhi ia təkure tıprənə i, maməgkiari irə mamə sampam ia nemhəien səvənhi mine nəpın rınətui mwi ia nemhəien.

Nukune nəgkiariien amasan

¹ Nukune nəgkiariien amasan sə raməvisau Iesu Kristo, Tini Kumwesən.

² *Kımərai pen nəgkiariien riti ia nəkukuə səvəi Profet Aesea fwe kupwən. Nəgkiariien nəha rani iaminhi irə mə,
“Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini səiou,

* **1:2:** Mat 11:10

in trukupwən ia niram mevən, məpərhi səim
suatuk.”

3 “Reri iərmama riti raməkwein əpwəmwis ia
kwopun akwesakwes ikin mamini mə,
‘Kimiaha tihaməkeikei mhəpərhi suatuk səvəi
Iərimənu səkitaha,
mhəmri atukwatukw suatuk ouihi me
səvənhi.’”

4 *Ro iaminhi irə Jon rier irapw ia kwopun
akwesakwes ikin, maməvisau irapw ti nərmama
mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhərərīg ia noien
ərəha me səkimiaha, mho paptas, nənə
Kumwesən trəpwəh nərpwinien noien ərəha
me səkimiaha.” 5 Nərmama pam ia tənə Jutia
mine Jerusalem həuvən ti Jon, mamhəni irapw
noien ərəha me səvənraha, nənə in ramo paptas
ia nirəha ia nui aris Jotan. 6 *Jon ramarkahu
ia tinari kino ia nimwheri kamel, mamətoti ia
teki nərimiru, maməni kinə mine kwənipwət ia
sukapak. 7 *Ramini irapw mə, “Kurirə ia nirak,
iərmama riti fwe rauvehe. Niskaiien səvənhi
rasori məpi raka iou. Iapkamwhen mhə mə
takərpəsuk mifi raka nəkwus ia səvənhi put. 8 Iou
iakamo paptas ia kimiaha ia nui, mətə in truvehe
mo paptas ia kimiaha ia Nənimwin İkinan.”

Jon ro paptas ia İesu

9 Ia nəpin nəha İesu ruku pen fwe ia taon nəha
Nasaret ia tənə Kalili, muvehe, nənə Jon ro paptas
irə ia nui aris Jotan. 10 Nəpin atukwatukw İesu rutə
pehe ia nui, rətoni kəpuapən rəkwag, Nənimwin
İkinan rosi mak inhəripw reiwaiu pehe məkure

* 1:4: Wok Me 13:24, 19:4

* 1:6: 2King 1:8, Mat 11:8

* 1:7:

Wok Me 13:25

irə. ¹¹ *Nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai mini mə, “Ik nərək keikei. Rerək ragien tukw ik.”

Setan raməmwur mə tro Iesu rımwei ia nərəhaien

¹² Jon rino raka paptas ia Iesu. Nənə Nənımwin Ikinan rərhi pen Iesu revən ia kwopun akwesakwes ikin. ¹³ *Rarə ikin meste nəpın foti. Ia nəpın nəha Setan raməmwur mə tro Iesu rımwei ia nərəhaien. Iesu ramarə irəha nəri əprmin me. Nagelo me hamo tukwini nari min.

Iesu rınaməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən

¹⁴ *Kəkwtəmhiri Jon, kuvehi puvnimwə ia kalapus. Kurirə ikin Iesu ruvehe ia tənə Kalili, maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən, mamini mə, ¹⁵ *“Təkwtəkwni rino nəpın atukwatukw. Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka. Tihərərīg ia noien ərəha me səkimiaha, mhəni nıpərhiēnien ia nəgkiariien amasan səiou.”

¹⁶ Nəpın Iesu ramavən ia nıkare nui asori Kalili, rətoni Saemon irau piəvni nəghin nə Antru krauerukw net ia nui. Irau krauerukw net ia nui ti nəri nə mə irau iərmama mi kravi nəmu. ¹⁷ *Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rouvehe roukurirə iou, pwəh tako kimirau tirouvehe iərmama mi sə kravi nərmama.” ¹⁸ Nənə təkwtəkwni a krouəpwəh net səvənrau roukurirə in.

* **1:11:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 12:18, Mak 9:7 * **1:13:** Sam 91:11-13 * **1:14:** Mak 6:17 * **1:15:** Mat 3:2, Kal 4:4 * **1:17:** Mat 13:47, Luk 5:1-11

¹⁹ Kurirə ikin Iesu ravən ouihi a mwi, mətoni tini Sepeti Jemes mine piəvni nəghin nə Jon. Krauəkure ia nəkwai nitətə ouihi riti rautiri net me. ²⁰ Iesu rətoni irau, məkwein irau. Nənə krouəpwəh səvənrau tata Sepeti raməkure ia nəkwai nitətə ouihi irəha nərmama səməme raməraku irəha ti noien wok səvənhi, rouevən roukurirə Iesu.

Iesu rəkoui irapw nənimwīn ərəha ia iərmama riti

²¹ *Iesu mine nərmama me səvənhi həuvən ia taon riti nəghin nə Kapaneam. Ia Sapat Iesu ruvnimwə ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel mamahatən nərmama me. ²² *Irəha həkəri asori nari ia nahatənien səvənhi, ti nəri nə mə in ramahatən irəha rəmwhen iərmama sə rauvehi nasorien ruku pen ti Kumwesən. In ropə ia nahatən me səvəi Loa. ²³ Nənə təkwtəkwuni a iərmama riti sə nənimwīn ərəha ramarə irə ruvnimwə pehe ia nəkwai nimwəfwaki səvənraha, ²⁴ *məkwein əpwəmwis, mini mə, “Iesu, ik iəmə Nasaret! Ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Ikuvehe mə tikouraha kimaha uə? Iakukurən ik. Ik iəmə ikinan səvəi Kumwesən.”

²⁵ Mətə Iesu rinise nənimwīn ərəha, mini mə, “Əpwəh nəgkariien, mier ia iərmama i.” ²⁶ *Nənə nənimwīn ərəha rəkwein əpwəmwis, mikiukiu ia nipwran, mier.

²⁷ Kurirə irə nərmama me nənimenraha rier. Haməres irəha me i mə, “Nəfe nəha? Nahatənien vi riti uə? Iəmə i rauvehi nasorien, mamini nəkwan ti nənimwīn ərəha me, nənə irəha ho.”

* 1:21: Mat 4:13

* 1:22: Mat 7:28-29

* 1:24: Mak 5:7

* 1:26: Mak 9:26

28 *Təkwəkwuni a mwi nəgkiariien kamini ia Iesu rier mevən ia kwopun me pam ia tənə Kalili.

Iesu ro nərmama həpik nemhəien rarə ia nirəha həuvehe mhəsanin

29 Iesu rier irapw ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel irəha Jemes mine Jon mine Saemon mine Antru. Irəha həuvən atukwatukw mhəuvnimwə ia nəkwai nimwə səvəi Saemon mine Antru. 30 Nəpin hapirapw fwe ikin, nərmama həvisau pen m Iesu mə kaka pran səvəi Saemon ramapri, maməkwiei fifa. 31 Ro iamini irə Iesu revən mətoni, muvehi rəgi prən nəha, mivi utə. Təkwəkwuni a mwi nemhəien rarəka ia prən nəha. Rəsanin mevən misui raka nəveginien muvei pen minraha.

32 Raməruarəv meri ruvəivə. Nənə nərmama me həuvehi pam nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha mine səməme nəremhə me kamharə ia nirəha həuvehi irəha mhəuvehe ti Iesu. 33 Nərmama pam ia rukwənu səvəi Saemon housəsimwin pen irəha ia kwəruə ia nimwə səvənhi. 34 *Nənə Iesu ro nərmama həpik nemhəien səpəmsəpə rarə ia nirəha həuvehe mhəsanin. In rəkoui irapw nəremhə me həpik ia nərmama, mətə rinise nəremhə me nəha mə tuhəpwəh nəgkiariien ti nəri nə mə irəha həukurən mə in sin.

35 *Ia nəpnəpin anan, rapitəv ihi, Iesu rətui mevən fwe ia kwopun riti sə nərmama həiwən ikin, maməfwaki fwe ikin. 36 Nənə Saemon mine in me nepwin kamhətui in. 37 Nəpin hətoni Iesu,

* 1:28: Mat 4:24 * 1:34: Mak 3:11-12 * 1:35: Mat 14:23, Mak 6:46

həni pen tukwe in mə, “Iesu, nərmama pam fwe kamhətui ik.”

³⁸ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Pwəh səuvən mwi ia rukwənu me nəha ipaka tukutaha. Takəvisau mwi minraha, ti nəri nə mə səiou atukwatukw nəha wok iakiməuvehe tukwe.” ³⁹* Nənə Iesu revən mukurau ia tənə Kalili, maməvisau ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməkoui irapw nəremhə me ia nərmama.

Iesu romasan iərmama riti sə nemhəien skai raməmak ia tekin

⁴⁰ Iərmama riti nemhəien skai riti raməmak ia tekin. In ruvehe ti Iesu, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini pen tukwe in mə, “Mə rerim ragien ko iko iakəmher?”

⁴¹ Nənə Iesu rerin rəkwəpir tukwe. In rosə pen rəgin, mirapi in, mini mə, “Rerik ragien. Tikuvehe məmher.”

⁴² Nənə təkwəkəwuni a nemhəien raraka irə. Iesu ro nipwran ruvehe məmher mwi, ⁴³⁻⁴⁴* mərhi pen i, minise pen tukwe in mə, “Tikətui amasan tukwe, məpwəh niniiən nəfe iakino mik ti iərmama riti, mətə tikevən atukwatukw ti pris pwəh rətoni nipwram mə rinəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses riməni. Nərmama tuhətoni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nipwram.” ⁴⁵ Mətə nəpən iərmama nəha rəpwəh Iesu mier, rinani irapw nəfe Iesu rino min ti nərmama me. Nəgkariien səvənhi ruviris ro pen riškai ti Iesu mə travən mevən mwi ia rukwənu riti mwi. Mətə ramavən a ia kwopun me nərmama

* **1:39:** Mat 4:23, 9:35 * **1:43-44:** Mak 3:12, 7:36, Lev 14:1-32

həiwən ikin. Nərmama pam ia kwopun me kamhəuvehe tukwe.

2

Iesu romasan iərmama riti nisun mi krouemhə

¹ Nəpin me nepwin rukurau, nənə Iesu rirərig pehe mwi ia Kapaneam. Nərmama me həregi kaməvisau mə in fwe ia nəkwai nimwə. ² Ro iaminhī irə irəha həuvən mhousəsəmwīn pen irəha me tukwe. Nəkwai nimwə rukuər ia nərmama. Kwopun səvəi nəkureien riwən fwe imwə mine ia kwəruə. Iesu raməvisau irapw nəgkiariien amasan minraha. ³ Ia nəpin nəha nərmama kefə həuvehi iərmama riti mhəuvehe ti Iesu. Iərmama nəha nisun mi krouemhə. Ko rīpkavən mhə. ⁴ Həuvehi pehe, mətə ko həpkəuvən mhə ipaka ti Iesu ti nəri nə mə nərmama həpik anan. Ro iaminhī irə irəha həputə ia təkure nimwə, mho ruei nimwə riti ratukwatukw ia kwopun nəha Iesu raməkure ikin. Ho pam ruə, həuvehi irapw niməhan sə iərmama nisun mi krouemhə ramapri irə reiwaiu. ⁵ *Nəpin Iesu rətoni nahatətəien səvənraha, rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Nərik, iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

⁶ Nahatən me nepwin səvəi Loa kamhəkure fwe ikin, rerinraha ramrhi mə, ⁷ * “Rəfo iəmə nəha raməgkiari iaminhā irə mine? Nəgkiariien nəha rərəha. Kumwesən əpa rukurən nenouenouien noien ərəha me. Sin mwi rukurən noien?”

⁸ Təkwətəkwuni a Iesu rukurən nətərigien səvənraha, mini pen ti nirəha i mə, “Rəfo rerimiahā ramrhi iaminhī? ⁹ Nəgkiariien mi sə pəku nəha

* 2:5: Luk 7:48 * 2:7: Aes 43:25, 1Jon 1:9

riməru tukw iou ti niniien ti iərmama i nisun mi krouemhə: nəgkiariien i mə, 'Iakinenuouenou raka noien ərəha me səim,' uə nəgkiariien i mə, 'Ərer, muvehi niməhan səim, mavən mamevən'?
¹⁰ Mətə iakokeikei mə kimiaha tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakauvehi nasoriien ia tiprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me." ¹¹ Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, "Takani pehe tukw ik i mə ərer, muvehi niməhan səim, mavən mamevən fwe imwam." ¹² *Təkwətəkwuni a rərer, muvehi niməhan səvənhi ia nəmri nərmama, mavən mamevən. Nənə irəha nənimenraha rier. Həgnəgini Kumwesən mə, "Səpkətə raka mhə nari riti iamini irə ia nəpən riti!"

Iesu rəkwēin Livae mə trukurirə in

¹³ Iesu revən mwi mamavən ia nikare nui asori Kalili. Nərmama həpik həuvehe tukwe, nənə in ramahatən irəha. ¹⁴ *Ia nəpən nəha ramavən mətəni Livae tini Alfeas raməkure ia nimwə kamərəku pen takis ikin. Iesu rini pen tukwe in mə, "Kurirə iou." Nənə Levi riskənter mukurirə in.

¹⁵ Kurirə irə Iesu revən məməni nari ia nəkwai nimwə səvəi Livae. Nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi həpik kamhani pəri nari irəha min mine nərmama me səvənhi. (Ro iamini irə mine ti nəri nə mə nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi həpik kamhəkurirə ia Iesu.) ¹⁶ *Nənə nahatən me səvəi Loa, irəha mwi Farisi me, həuvehe mhətəni Iesu raməni nari irəha nərmama kamərəku pen takis

* **2:12:** Mat 9:33 * **2:14:** Jon 1:43 * **2:16:** Mat 11:19, Luk 15:1-2

minraha mine narmama ərəha me nepwin mwi. Irəha həres narmama me səvənhi mə, “Rəfo in raməni nari irəha narmama kamərəku pen takis minraha mine narmama ərəha me nepwin mwi?”

¹⁷ Nəpin Iesu riregi nəgkariien səvənraha, rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama həsanin tuhətui tokta ti nəfe? Mətə narmama kamhemhə kamhətui tokta. Iou iapkuvehe mhə mə takəkwein narmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein narmama ərəha me.”

Noien vi ko ripkuvehe mhə mo kuatia irau noien ivis

¹⁸ Nəpin riti narmama me səvəi Jon Paptəes irəha Farisi me kamhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien. Nərmama nepwin həuvehe mhəres Iesu i mə, “Rəfo narmama me səvəi Jon mine Farisi me kamhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien, mətə səim narmama me həpko mhə?”

¹⁹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia nəveginien i kamo ti narə viien səvəi iərman mine pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mə iərman sə ripkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha minraha. Ripkatukwatukw mhə mə irəha tuhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien ia nəpin nəha. ²⁰ Mətə tripkuvehe ia nəpin sə tipkuvehi raka iərman sə ripkarə vi a irau pran səvənhi tripkarə mhə mwi irəha minraha. Ia nəpin nəha irəha tuhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien.

²¹ Iərmama riti riwən ko ruvehi nıpəri tınari vi mitiri tukuahag ia ruei tınari ivis. Trini minuə ro iamınhi irə, nıpəri tınari vi truvehe mikimkim, meitehi tınari ivis mo ruen rasori. ²² Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui sə kino

ia teki nāni. Trīni minuə ro iamīnhi irə, waen vi trəse tiki waen tui rəsisi məpəruə. Nənə tiki waen tui mine waen vi irau pəri krouərəha. Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me.”

Iesu in Iərimənu səvəi Sapat

²³ Nəpīn riti ia Sapat Iesu ramavən maməpi simwīn ia nimeī wit me nepwīn. Nərmama me səvənhi kamhəkūrirə in, mamhesi kwənkwaī wit, mamhani. ²⁴ *Ro iamīnhi irə Farisi me hāni pen ti Iesu i mə, “Ətə ro. Nərmama me səim kamho noien riti rīpkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə tuko ia sapat. Rəfo kamho iamīnha irə?”

²⁵⁻²⁶ *Miregi Iesu rīni pen ti nirəha i mə, “Rosi kīmiaha hiəpkəvsini raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kig Tevīt rīno fwe kupwən uə? Ia nəpīn nəha Apiatar rauvehi wok irə səvəi pris asori anan, Kig Tevīt mine nərmama me səvənhi nəveginien riwən ti nirəha, nukumhə rīnahi irəha. Nənə Kig Tevīt ru-vnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən, muvehi bred ikinan sə raməmak ia nifatə. Rīpkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə in trəni bred nəha, pris me əpa həukurən naniiēn. Mətə Kig Tevīt rəni, muvei pen mwi m nərmama me səvənhi hani.”

²⁷ *Nənə Iesu rīni pen ti nirəha i mə, “Kīno Sapat ti iərmama. Kīpko mhə iərmama ti Sapat. ²⁸ Ro pen iou, Iəməti Iərmama, iakamərimənu ia Sapat.”

3

Iesu romasan rəgi iərmama riti

* **2:24:** Dut 23:25 * **2:25-26:** 1Saml 21:1-6, Lev 24:5-9 * **2:27:** Dut 5:14

¹ Iesu revən muvniwə mwi ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha rəgin rərfe ko ripkuvi atukw mhə i. ² Nəmə asori me kamhətə Iesu mə trəfo irə mine. Trini minuə romasan iərmama nəha ia Sapat, tuhəni ərəha in tukwe. ³ Iesu rini pen ti iərmama sə rəgin rərfe mə, “Ərer ia kurkwai nərmama.”

⁴ *Nənə Iesu rəres pen irəha i mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitəha mə ia Sapat tuko noien amasan uə tuko noien ərəha? Ratukwatukw mwi mə tuku-vehimiru iərmama uə tukousi əpune?” Iesu rəres pen irəha i, mətə həpwəh nəgkariien.

⁵ *In rəti ərari mamətə irəha. Niemaha rəpi. Rerən rəpou ti nəri nə mə kənkəpwənraha riskai. Nənə in rini pen ti iərmama sə rəgin rərfe mə, “Tiko muvi atukw rəgin.” Iərmama nəha ruvi atukw rəgin. Rəgin ruvehe mamasan mwi. ⁶ *Nənə Farisi me həier irapw, mhəuvən akwauakw ti nərmama me səvəi Kig Herot. Irəha housəsəmwən irəha me mhəni ərəha Iesu, mamhətui suatuk mə tuhousi əpune in.

Nərmama həpik kamhəkurirə ia Iesu

⁷ Iesu rier irəha nərmama me səvənhi, mevən fwe ia nui asori Kalili. Nəkur Kalili həpik həkurirə i. ⁸ *Nərmama həpik mwi nəha ikin nəpin həregi narimnari me nəha Iesu ramo həuvehe mhətoni in. Nepwən həuku pen ia tənə Jutia mine Jerusalem, nepwən həuku pen ia tənə Itumia, nepwən həuku pen ia nui aris Joten pen, nepwən mwi həuku pen ia kwopun me nəha ipaka

* 3:4: Luk 14:3 * 3:5: Jon 11:33 * 3:6: Mat 22:15-16 * 3:8: Mat 4:25

ti taon mi nəha Taea mine Saeton. ⁹ *Ti nəri nə mə nərmama me nəha həpik anan, Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi minuə tuhəpnəpenə ia nītətə ouihi riti pwəh in rəkure irə kamo nərmama həsigəsigi in. ¹⁰ *In rini iamīnhi irə mine ti nəri nə mə in rinomasan raka nərmama həpik mo pen səməme kamhəmhə kamhəuvehe ipaka tukwe mə tuhərapī in. ¹¹ *Nənə ia nəpīn me, nəpīn nənimwīn ərəha me səməme kamharə ia nərmama kamhətoni in, kamhənīmwi nukurhunraha ia nənimen, mamhəkwein asori, mamhəni mə, “Ik Tini Kumwesən.” ¹² *Mətə Iesu ranise pen əknekīn ti nīrəha i mə tuhəpwəh nəkwein əpwəmwīsien nəghīn iamīnhi kamo nərmama həregi həukurən in.

Aposol me səvəi Iesu Kristo

¹³ Iesu rutə ia təkue riti, məkwein nərmama me səvənhi səməme in rokeikei mə irəha tuhəuvehe tukwe, nənə irəha həuvehe. ¹⁴ In rərpwi rəgin ia nīrəha pam twelef, mīségi pen nəghīnraha mə aposol me.^a Irəha tuhamarə pəri irəha Iesu. In trərhi pen irəha həuvən mhəvisau irapw nəgkiariien amasan. ¹⁵ In truvei pen nasoriien mīnraha. Ia nasoriien nəha irəha tuhəkoui irapw nəremhə me ia nərmama. ¹⁶ *Nəghi aposol me nəha ro iamīnhi irə: Saemon (iəmə Iesu riségi pen nəghīn sə vi mə Pita). ¹⁷ *Nənə Jemes mine piəvni nəghīn nə Jon (irau tini Sepeti mi. Iesu riségi pen nəghīnrau sə vi mə Poanejes. Nīpwrai nəgkiariien

* **3:9:** Mak 4:1, Luk 5:1-3 * **3:10:** Mat 14:36 * **3:11:** Luk 4:41 * **3:12:** Mak 1:34 a **3:14:** “Aposol” Nīpwrai nəgkiariien nəha in i mə, “Iərmama sə kamərhi.” * **3:16:** Jon 1:42 * **3:17:** Luk 9:54

nəha in nə mə tini karuəruə mi). ¹⁸ Nənə Antru, mine Filip, mine Patolomiu, mine Matiu, mine Tomas, mine Jemes tini Alfeas, mine Tateas, mine Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə nəmə me nəha kamhəmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom).^b ¹⁹ Nənə Jutas Iskariot (iəmə sə ruvehi pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki in).

Nahatən me səvəi Loa həni ərəha Iesu

²⁰ Kurirə irə Iesu revən muvnmwə ia nimwə riti. Nərmama me həuvehe mwi tukwe. Irəha həpik. Ro pen Iesu mine nərmama me səvənhi nəpən səvənraha riwən ti nəniien nari. ²¹ *Nəpən nəkur imwəni me həregi nəfe Iesu ramo, həuvən mə tuhəuvehi raka in, mhəni mə, “In ramarməri.”

²² *Ia nəpən nəha nahatən me nepwən səvəi Loa həuku pen fwe ia Jerusalem, mhəni ərəha Iesu, mhəni mə, “Pielsepul ramarə ia iəmə nəha. Iəmə nəha raməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi iəremhə sə in rasori ia nəremhə me.”

²³ Irəha həni ərəha Iesu iamənhi irə ro pen Iesu rəkwein pen irəha həuvehe. Rəgkiari minraha, mini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Rəfo irə? Ko Setan rəkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama uə rekəm?^c ²⁴ Trini minuə ieni riti ruai narəien səvənhi ro kəru irə, nərmama me səvənhi kamhousi irəha me, nitətə sə ieni nəha ramərimənu irə ko ripkərer əpwəmwis mhə.

^b **3:18:** Nəmə me nəha səməme kamhəmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom rerinraha ripkagien mhə mə nəkur Rom kamhərimənu ia nəkur Isrel. Ro pen kamharuagən, mamhousi nəkur Rom tukwe.

* **3:21:** Jon 10:20 * **3:22:** Mat 9:34, 10:25 ^c **3:23:** Nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən rini mə, “Rəfo, ko Setan rəkoui irapw Setan?”

25 Trini minuə nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə riti həuəi narəien səvənraha ro kəru irə, kamhousi irəha me, irəha ko həpkarə amasan mhə. 26 Nənə trini minuə Setan ruai narəien səvənhi ro kəru irə, raməkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama, noien səvəi Setan ko ripkərer əpwəmwis mhə. Trəsas miwən.

27 Iərmama riti riwən ko revən ia nəkwai nimwə səvəi iəmə skai riti, makres narimnari me səvənhi. In traməkeikei mukupwən məkwtəmhiri iəmə skai nəha, mərihi rəgin mi mine nisun mi. Kurirə irə in rukurən nevənien makres narimnari me fwe ia nəkwai nimwə səvənhi.

28 Iakani nīpərhienien tukumiaha i. Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien me pam səməme nīpwnəti nərmama me tuho uə tuhəni irə, məpwəh nərpwinien. 29 Mətə iərmama sə trini ərəha Nənimwīn Ikinan, Kumwesən tripkənouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpīn riti. Nərpwinien səvənhi trarə rerin.”

30 Iesu rini nəgkariien nəha ti nəri nə mə nəhatən me səvəi Loa haməni mə, “Nənimwīn ərəha ramarə irə.”

31 *Ia nəpīn nəha piəvi Iesu me mine mama səvənhi həuvehe mamhərer fwe iruə, mhərhi pen nəgkariien ti Iesu mə truvehe. 32 Nərmama həpik kamhəkure kurkurau ia Iesu. Irəha həni pen tukwe in mə, “Ətə ro! Səim fwe mama mine piam me kamhərer fwe iruə mamhəres ik.”

33 Miregi Iesu rini mə, “Sin nəha səiou mama? Nisimə nəha piak me?” 34 In rəti ərari mamətə səməme kamhəkure kurkurau i, mini pen ti nīrəha i mə, “Kīmiaha i səiou mama me. Kīmiaha i

* 3:31: Mak 6:3, Jon 2:12, Wok Me 1:14

piak me. ³⁵ Nərmama səməme kamho nəkwai Kumwesən, irəha həmwəhen ia mama me mine piak me səiou.”

4

Iesu rusipekɪn ia iərmama sə rauini nuni nari ia nəmhien

¹ *Iesu rinamahatən mwi nərmama ia nɪkare nui asori. Nərmama me həpɪk həuvehe mhousəsɪmwɪn pen irəha me tukwe. Ro pen Iesu rəputə ia nɪtətə ouɪhi riti fwe peraha, məkure irə. Nərmama me pam kamhərer parei ia nɪkare nui asori. ² *Iesu ramahatən irəha narɪmnari me rɪpɪk ia nusipekinien me. Nəpɪn ramahatən irəha, rani mə, ³ “Tihəregi ro! Iərmama riti revən mə truini nuni nari ia nəmhien səvənhi. ⁴ Nəpɪn rauini pen nuni nari me, nuni nari me nepwɪn həsas pen ia suatuk. Menu me həuvehe mhani pam. ⁵ Nuni nari me nepwɪn həsas pen ia təkure kəpwier sə tɪprənə rouɪhi ikin. Həutə akwauakw tɪ nəri nə mə nuanraha rɪpkeiwaiu amasan mhə ia tɪprənə. ⁶ Nuanraha rouɪhi. Ro pen nəpɪn meri rəkɪwiri, mənhi, haukei pam. ⁷ Nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə sə nəkwus ərəha rautə irə. Nəkwus ərəha me nəha həuvirɪs mhəuvehe mhousəman pam. Ro pen nuni nari me həpkukuə mhə. ⁸ Nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə amasan, mhəutə amasan, mhəukuə. Nepwɪn kwənkwan toti, nepwɪn kwənkwan sikisti, nepwɪn kwənkwan hantret.”

* **4:1:** Mak 3:7-9, Luk 5:1-3

* **4:2:** Mat 13:34, Mak 4:33-34

⁹ Iesu rini mə, “Iərmama sə nəkwəregin rarə ti niregiien nari traməkeikei mətərig amasan.”

Nərmama me səvəi Iesu həres nīpwrai nusipekinien me

¹⁰ Nəpīn Iesu əpa, nərmama səvənhi twelef həuvehe irəha nərmama me nepwīn mwi səməme kamharə ipaka ti Iesu, mhəres pen mə rəfo in ramahatən nərmama ia nusipekinien me. ¹¹ Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiāha nərmama me səiou kinəsevər ia suatuk tukumiaha hiəukurən nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə mə in rəfo irə. Mətə nərmama iruə me, iakamahatən irəha ia nusipekinien me a, ¹² *mə irəha tuhətə, mətə tuhəpwəh nətəien mhəukurən. Irəha tuhəregi, mətə tuhəpwəh niregiien mhəukurən. Ro iamīnhi irə ko irəha həpwəh nīrərigien mhəuvehe ti Kumwesən minuə in trenouenou noien ərəha me səvənraha.”

Iesu rini irapw nīpwrai nusipekinien

¹³ Iesu rəres pen nərmama me səvənhi mə, “Rəfo? Kimiāha hiəreirei nīpwrai nusipekinien səvəi iərmama sə rauini nuni nari? Ro iamīnhi irə tihəfo mhəukurən mwi nusipekinien me nepwīn mwi? ¹⁴ Iərmama sə rauini nuni nari rəmwhen ia iərmama sə raməvisau irapw nəgkiariien amasan. ¹⁵ Nərmama nepwīn həmwhen ia nuni nari sə həsas pen ia suatuk. Nəpīn hamətərig iərmama raməvisau irapw nəgkiariien amasan, təkwtəkwuni a mwi Setan ruvehe muvehi raka nəgkiariien nəha hamregi. ¹⁶ Nərmama nepwīn həmwhen ia nuni nari sə həsas pen ia təkure

* **4:12:** Jon 12:40, Wok Me 28:26-27

kəpwier. Nəpɪn hamregi nəgkiariien amasan, həuvehi, mħagien tukwe. ¹⁷ *Mətə nəgkiariien nəha rɪpkeiwaiu amasan mħə ia rerɪnraha rəmwhen ia nuai nei me. Irəha tuhəuvehi nəgkiariien nəha səvəi nəpɪn ouihi a. Nəpɪn nərmama tuho nəmisəien mɪnraha, uə tuhometə irəha ti nəgkiariien amasan, tuharaka akwauakw a irə. ¹⁸ Nərmama nepwɪn həmwɪn ia nuni nari sə həsas pen ia tɪprənə nəkwus ərəha rautə irə. Həregi nəgkiariien amasan, ¹⁹ *mətə hamətərig pɪk ia narimnari me səvəi tɪprənə i. Mane rameikuə ia nirəha, mavi raka nətərigien səvənraha. Hokeikei mə tuhəuvehi nautə me nepwɪn mwɪ. Nətərigien me nəha həuvnimwə ia rerɪnraha mhousəman nəgkiariien amasan rəpwəh nukuəien. ²⁰ Mətə nərmama nepwɪn mwɪ həmwɪn ia nuni nari sə həsas pen ia tɪprənə amasan. Irəha həregi nəgkiariien amasan, mħəuvehi, mħəukuə. Riti nukwan toti, riti nukwan sikisti, riti nukwan hantret.”

Laet sə kousəman

²¹ *Iesu rɪni pen ti nirəha i mə, “Trɪni mɪnuə iərmama riti ruvehi laet, muvnmwə pehe, ko rəuiui ia nari riti uə rukurei pen ia kwopun afafa ikin? Rekəm! Traməkeikei mukurei pen ia nəri kakurei pen laet irə. ²² *Narimnari me pam səməme haməkwafə tuhaməkeikei mħəier irəpw. Narimnari me pam səməme haməmak afafa tuhaməkeikei mħəuvehe ia nukuraanien. ²³ Kimiaha nərmama nəkwəregimiaha rarə ti niregiien nari, tihətərig amasan.”

* **4:17:** Mat 26:31 * **4:19:** Mat 19:23-24 * **4:21:** Mat 5:15

* **4:22:** Mat 10:26, Luk 12:2

24 *Iesu rarə mini pen mwi ti nirəha i mə, “Tihətərig amasan ia nəfe hiamregi. Nəfe nari hiəuvehi pen tukuvehi pehe rəmwhen rirərig mwi tukumiaha nənə kuvehi pehe sə rəkwaku. 25 *Ro iamini irə ti nəri nə mə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkwaku min. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe.”

Iesu rusipekin ia nuni nari sə rutə

26 Iesu rini mə, “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rəmwhen ia iərmama riti sə ruini nuni nari rəsas pen ia tiprənə. 27 *Ruini pam nuni nari, mevən mapri. Mapri ia nəpin meste riran. Revən mamavən. Nənə nuni nari riruəruə mutə. Mətə iərmama nəha rireirei mə rəfo mo iamini irə. 28 Ti prənə a ro nuni nari rutə, merip tukun, mifi tihin, mo kwənkwan. 29 *Mətə nəpin kwənkwan rimruə, iərmama nəha revən mesi, ti nəri nə mə nəpin atukwatukw nəha səvənhi.”

Iesu rusipekin ia nuni nari sə rouihi

30 Iesu rini mə, “Tsəfni ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə? Rəfo irə? Nəfe nəha nəgkariien tsəni mhəusi pekin irə? 31 Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rəmwhen ia kwənuni nei nəha mastat. Nəpin kinimwi pen ia ti prənə, nuni mastat rouihi anan ia nuni nei me. 32 Mətə nəpin kinimwi pen pam, rutə masori məpi raka nəpigin me pam. Rəgrəgin rasori. Menu me ia nimagouagou ho pen kwətəpag me səvənraha irə, mhəkure afafa irə.”

* 4:24: Mat 7:2 * 4:25: Mat 13:12 * 4:27: Jem 5:7 * 4:29: Joel 3:13, Rev 14:15

³³ Iesu rini irapw nusipekinien me ripik mwi hāmwhen ia sāmame i, mamahatən nārmama me ia nægkiariien amasan, mini pen atukwatukw rāmwhen mā irəha tuhəregi mhəukurən. ³⁴ Iesu rəpwəh niniiien nægkiariien əpə iti mwi ti nirəha, nusipekinien me a. Mətə kurirə ikin, nəpin Iesu mine nārmama me səvənhi irəha əpa, rini irapw pam nipwrai nægkiariien.

Iesu rinise nimətagi asori ia nui asori Kalili

³⁵ Ia nəpin nəha rinaməruarəv, Iesu rini pen ti nārmama me səvənhi mə, “Pwəh səpi simwin pen fwe ia nikare nui.” ³⁶ Nənə irəha həpwəh nārmama me, mhəputə ia nəkwai nitətə ouihi sə Iesu raməkure irə, mamhəuvən. Nitətə ouihi me nepwin mwi kamhəkurirə irəha. ³⁷ Ia nəpin nəha nimətagi asori riti riskəmter. Peiau peiau raməpwi nitətə ouihi mamati pen minakuər. ³⁸ Iesu raməsauə mamapri fwe ia kurirə ia nitətə ouihi. Nārmama me səvənhi həsuəpwiri in mhəni pen tukwe in mə, “Iahatən, ətə ro! Na tsəmwhenimw! Iko nəri auər a ia kitaha mik uə?”

³⁹ Iesu rərer minise nimətagi, mægkiari m nui mə, “Tikeiwaiu, məmərinu.” Nimətagi reiwaiu. Nui rəmərinu. Narimnari me pam həuvehe mhəmərinu. ⁴⁰ Nənə Iesu rini pen ti nārmama me səvənhi mə, “Rəfo hiamhekır iamınhi irə? Kimiaha hiəpkahatətə mhə ihi ia nirak uə?”

⁴¹ Mətə irəha həhekır pik, mhəres pen irəha me i mə, “Nəfe nəha iərmama? Nimətagi mine nui krauo nəkwan!”

5

Iesu rəkoui irapw nənīmwin ərəha ia iəmə Karasa riti

¹ Irəha həier pen ia nīkare nui asori ia tənə səvəi nəmə Karasa. ² *Nəpin nītətə ouihi ruvehe mərər, Iesu ruvarei, nənə iərmama riti ruku pen ia kwopun kanīmwi nərmama ikin mier pehe tukwe. Nənīmwin ərəha ramarə irə. ³ Iərmama nəha ramarə ia kwopun kanīmwi nərmama ikin. Iərmama riti mwi riwən nīskaiien səvənhi rəmwhen mə trəkwtəmhiri iərmama nəha mərihi mwi in. Jen rəpwəh nəmwhenien. ⁴ Nəpin ripik hənərihi raka rəgin mi mine nīsun mi ia jen, mətə rəvi əmwsəmwesi jen sə rəkwtəmhiri rəgin, mousi testesi jen sə rəkwtəmhiri nīsun. ⁵ Ia nəpin mine ia ran ramavən ia kwopun kanīmwi nərmama ikin mine ia təkure təkuer me, maməkwein əpwəmwis, maməkwi testesi atukw a in ia kəruətəri.

⁶ Nəpin iərmama nəha rəti pen mətoni Iesu isipwin kwopti ramavən mauvehe, raiu muvehe minīmwi nukurhun mi ia nənimen, ⁷ *maməgkiari asori, mamini mə, “Iesu. Kumwesən sə rasori anan tini nə ik. Ikuvehe mə tikəfo iou irə? Ia nəghi Kumwesən iakase ik tikəpwəh noien nəmisəien miou.” ⁸ In raməgkiari iamīnhi irə ti nəri nə mə Iesu ruvəni pen raka tukwe in mə, “Ik, nənīmwin ərəha, tikier ia iərmama i.” ⁹ Iesu rəres pen in i mə, “Nəghim sin?”

Miregi rini mə, “Iou nəghik Nəkuər ti nəri nə mə kīmaha iahəpik.” ¹⁰ In ramase Iesu, maməgkiari asori mə trəpwəh nərhiien irəha həuvən isipwin.

* 5:2: Mak 1:23 * 5:7: Mak 1:24

¹¹ Mətə toue pikə me həpik anan kamhərku ia kwopun nəha. ¹² Nənimwin ərəha me nəha hamase Iesu i mə, “Tikərhi pen kimaha iahəuvən ia pikə me. Pwəh iahəuvnimwə ia rerinraha.”

¹³ Iesu rəsəni irəha. Ro pen nənimwin ərəha me həier ia iərmama nəha mhəuvnimwə ia reri pikə me. Pikə me, ipaka irəha pam 2000, haiu, mhei-waiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, məmwhenimw.

¹⁴ Nərmama səməme kamhətui ti pikə me hap, mhəuvən ia taon səvənraha mine ia rukwənu me, mhəni irapw nəfe hənətoni. Nəpin nərmama me həregi, həuvən mə tuhəspau i mə rəfo irə. ¹⁵ Irəha həuvehe ti Iesu, mhəti pen mhətoni iərmama sə nənimwin ərəha me həpik hənərə irə. Rarkahu, maməkure, nətərigien səvənhi rinəmak amasan. Irəha hətoni həhekir. ¹⁶ Nənə səməme hənətoni həni irapw ti nərəha i nəfe kino ia iərmama nəha mine pikə me. ¹⁷ Nənə irəha hənəməse Iesu mə trəpwəh tənə səvənraha mamevən.

¹⁸ Nəpin Iesu rinaməputə ia nitətə ouihi, iərmama sə nəremhə me hənərə irə raməres in mə trəsəni in pwəh revən irau min. ¹⁹ Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Rekəm. Tikevən fwe imwam, mətoni ik me nepwin, məvisau minraha narimnari me Iərimənu rino mik, mini mə rerin rərkwəpir tukw ik.” ²⁰ *Nənə iərmama nəha revən fwe ia Tekapolis, kwopun taon ten ikin, məməvisau narimnari me nəha Iesu rino min. Nərmama pam həregi, hamərkərinari irə.

Prənouihi riti sə remhə mine pran riti sə nemhəien rinəmak tui irə

* 5:20: Mat 4:25, Mak 7:31

21 Iesu rəputə ia nītətə ouihi, məpi sɪmwɪn mwi ia nui asori Kalili, muvarei ia nɪkaren pen. Nəpɪn rauvarei ihi, nərmama həpɪk həuvehe mhousəsimwɪn pen irəha me tukwe. 22 Nənə iəmə asori riti səvəi nɪmwəfwaki səvəi nəkur Isrel ruvehe. Nəghɪn nə Jaeras. Nəpɪn rətə Iesu, ruvehe mɪnɪmwɪ nukurhun mi ia nənimen, 23 *mamase in mə, “Prənouihi səiou na tremhə. Tikuvehe məmrutə ro rəgɪm ia nɪpwran pwəh ruvehe məsanɪn, mɪmɪru.” 24 Nənə Iesu rukurirə in rouevən.

Nərmama həpɪk həukuraukurau irə, mamhəkurirə i. 25 Pran riti fwe ikin ramemhə ia nemhəien səvəi nɪpran. Nemhəien nəha rɪnarə rerɪn irə muvehi nuk twelef. 26 Ruvavən raka tɪ tokta me həpɪk, mɪregi nəmisəien me səpəmsəpə ia rəgɪnrəha, mouraha pam mane səvənhi ia nemhəien, mətə nemhəien səvənhi rəpwəh neiwaiuien. Ruvehe mamasori. 27 In ruvəregi raka nərmama kamhəvisau Iesu. Ro pen ruvehe ia reri nəkuər səməme kamhəkurirə ia Iesu, mɪrapi tɪnari səvənhi. 28 *Rerɪn ramrhi mə, “Rosi ko iakrapi tɪnari səvənhi, nemhəien səiou triwən.” 29 Nəpɪn rɪrapi tɪnari səvəi Iesu, təkwtəkwwuni a mwi nɪmwəpw rama. Prən nəha rɪregi mə nɪpwran rɪnəsənɪn.

30 *Ia nəpɪn nəha Iesu rɪregi mə nəgsen rier irə mevən mo nari riti. Rəti kurirə ia reri nərmama, məməres mə, “Sɪn rɪrapi tɪnari səiou?”

31 Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mə, “Ikətə nərmama me i həpɪk

* 5:23: Mat 8:3, Mak 7:32 * 5:28: Mat 14:36 * 5:30: Luk 6:19

kamhousəsimwɪn pehe ipaka tukw ik. Rəfo ikaməres mə sin rɪrapi ik?”

³² Mətə Iesu rəti ərari mamətui mə sin rɪrapi in.

³³ Pran sə rɪrapi Iesu rukurən nəfe Iesu rɪno min. Ro iamɪnhi irə ruvehe mɪnimwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mehekɪr mətəmnɪmwɪn, mɪni irapw pam nɪpərhiɛnien səvənhi. ³⁴ *Iesu rɪregi, mɪni pen ti prən i mə, “Nərɪk, nahatətəien səim rɪno raka ik ikuvehe məsanɪn. Nəmərɪnuɪen ramarə tukw ik. Evən! Nemhəien səim ruvəiwən.”

³⁵ Nəpɪn Iesu raməgkiari ihi, nərmama nepwɪn həuku pen ia nɪmwə səvəi iəmə asori nəha Jaeras, mhəuvehe, mhəni mə, “Səim prən ouɪhi ruvamhə raka. Ramasan mə ikɪni pen ti iahatən i mə in trəpwəh pehe.”

³⁶ Mətə Iesu ro nəri auər a ia nəfe irəha haməni, mɪni pen ti Jaeras i mə, “Tikəpwəh nehekɪrien, mɪni a nɪpərhiɛnien ia nɪrak.”

³⁷ Ia nəpɪn nəha Iesu rɪnise pen ti nərmama mə tuhəpwəh nukurɪrəien in. Mətə rəsəni a Pita, Jemes, mɪne Jon piəvi Jemes. ³⁸ Nəpɪn irəha həuvən mhəpirapw ia nɪmwə səvəi Jaeras, Iesu rəti pen mətə kamho nurɪgrɪgɪen asori. Nərmama kamhapi mamhasək əpwəmwiəs. ³⁹ Mətə Iesu ruvnɪmwə ia nəkwai nɪmwə məres pen irəha i mə, “Rəfo hiaməurɪgrɪg mamhasək? Prənouihi nəha rɪpkemhə mhə, mətə ramapri a.”

⁴⁰ *Irəha həregi, haris ia Iesu. Mətə in rərhi irapw irəha həuvən fwe iruə, miri tata mɪne mama səvəi prən ouɪhi irəhar nərmama kahar səvənhi həuvən fwe ia kwopun prən ouɪhi raməmak ikɪn.

* 5:34: Mak 10:52, Luk 7:50, 17:19 * 5:40: Jon 11:11

41 *Nənə in ruvehi rəgi prən ouihi nəha, mini pen tukwe in mə, “Talita kum.” Nipwrai nəgkariien nəha rini iam̃nhi irə mə, “Prənouihi, iakini pehe tukw ik i mə ərer.” 42 Təkwətəkwuni a prən ouihi riskəmter mavən. (Prənouihi nəha nuk səvənhi twelef.) Nəp̃in nərmama hətoni nəfe Iesu rino, nənimenraha rier pik. 43 *Mətə Iesu rinise pen ti nirəha i mə, “Tihəpwəh nəvisaiien noien i m nərmama. Həuvei pen nəveginien riti min pwəh rəni.”

6

Nəmə Nasaret həpwəh nisaiien Iesu

1 Iesu rəpwəh kwopun nəha mevən fwe imwəni. Nərmama me səvənhi irəha mwi həkurirə in mhəuvən fwe ikin. 2 *Nəp̃in Sapat ruvehe, Iesu rinamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Nərmama həpik səməme kamhətərig Iesu hərkərinari irə, mamhəres mə, “Iəmə i ruvehi narimnari me nəha pəku? Muvehi nukurənien nəha pəku? Raməfo irə mamō ñimtətien asori me? 3 *Kwa kapenta i tini Meri! Piəvni me nə Jemes, Josef, Jutas mine Səemon. K̃itiriməni me hamarə ia rukwənu i k̃itaha m̃inraha.” Irəha rər̃inraha ripkagien mhə ti Iesu. Həpwəh nisaiien in.

4 *Ro iam̃nhi irə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia kwopun me kamhəsiai profet riti, mətə ia imwəni atukwatukw, nəkur imwəni me mine nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi ko həpwəh nisaiien in.” 5 Nənə

* 5:41: Luk 7:14

* 5:43: Mak 1:44, 7:36

* 6:2: Jon 7:15

* 6:3: Jon 6:42

* 6:4: Jon 4:44

Iesu ripko mhə nɪmtətien rɪpɪk fwe imwəni. Ro kəru uə kahar a, məmrutə rəɡɪn mi ia nərmama səməmə nemhəien rarə ia nɪrəha, mo irəha həuvehe mhəsənɪn. ⁶ In ramərkərinari ia nəkur imwəni me ti nəri nə mə irəha həpkini mhə nɪpərhienien irə.

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef həuvən mhəvisau irapw nəɡkariien amasan

Iesu ramevən ia rukwənu me mamahatən nərmama me. ⁷ *Ia nəpɪn nəha in rəkwein nərmama səvənhi twelef həuvehe. Nənə in rinamərhi pen irəha kəru kəru ia kwopun me, muvei pen nasorien mɪnrəha. Ia nasorien nəha irəha tuhəkoui irapw nənimwɪn ərəha me ia nərmama.

⁸⁻⁹ *Iesu rini pen ti nɪrəha i mə, “Tihəpwəh nuvehien narimnari me səvəi suatuk, nəveɡɪnien uə tənəripw uə mane. Tiharkahu ia karkahu kuatia a, mhəuvehi pen put, mhəuvehi kaskɪn a, mhəuvehi mamhəuvən. ¹⁰ Nəpɪn hiəuvən ia kwopun riti, mhəuvnimwə ia nəkwai nimwə, tiharə ia nimwə nəha meste tihəier. ¹¹ *Trini mɪnuə fwe ia kwopun riti nərmama həpkəsəni mhə kimiaha, həpkokeikei mhə mə tuhəregi nəɡkariien səkimiaha, nəpɪn kimiaha hiəpwəh imwənraha, tihounouini raka nɪməkwɪrur ia nɪsumiaha. Noien nəha hio ro nɪmtətien mɪnrəha, mamahatən pen mə həno noien ərəha.”

¹² Iesu rini pen pam nənə irəha həuvən mamhəvisau irapw mə nərmama tuhaməkeikei mhərərɪɡ ia noien ərəha me səvənraha. ¹³ *Irəha

* 6:7: Luk 10:1 * 6:8-9: Luk 10:4-11 * 6:11: Wok Me 13:51

* 6:13: Jem 5:14

kamhəkoui irapw nəremhə me həpik ia nərmama, mamhətəgi pen oel ia kənpəwə nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha, mho irəha həuvehe mhəsanin.

Kinəfo Jon Paptas remhə

¹⁴ *Kig Herot riregi narimnari me səməme Iesu ramo ti nəri nə mə nərmama kamhəni pik nəghi Iesu. Nepwin kamhəni mə, “In Jon Paptas. Rinətui mwi ia nemhəien səvənhi ro pen rauvehi niskaiien mamō nimtətien me.”

¹⁵ Nepwin kamhəni mə, “In Profet Elaeja.” Nepwin mwi kamhəni mə, “In profet riti rəmwhen ia profet kupwən me.”

¹⁶ Mətə nəpən Kig Herot riregi, rini mə, “Jon sə iakinərai raka kənpəwə rinətui mwi ia nemhəien səvənhi.”

¹⁷⁻¹⁸ *Kig Herot rini nəgkiariien nəha ti nəri nə mə fwe kupwən in rakres Herotias pran səvəi piəvni nəghin nə Filip. Mətə Jon rini pen tukwe in mə, “Ikakres pran səvəi piam noien nəha ripkatukwatukw mhə ia Loa.” Nənə ti prən nəha Kig Herot rini nəkwən kərihi tərini Jon kuvehi puvnimwə ia kalapus. ¹⁹ Nəpən Jon raməmak fwe ia kalapus, Herotias raməmwəki afafa a in, mamokeikei mə trousi əpune Jon, mətə rəknekin tukwe ti noien. ²⁰ Kig Herot rehekir Jon, mukurən mə in iəmə ikinan riti sə noien səvənhi ratukwatukw. In ramətui amasan ti Jon mə iərmama riti trəpwəh nourahaien. Nipərhiendien nəpən Kig Herot riregi Jon raməgkiari, nətərigien səvənhi rəvsausini pik, mətə rerin ragien mə triregi.

* **6:14:** Mat 16:14, Mak 8:28 * **6:17-18:** Lev 18:16

21 Herotias rokeikei mā trousi əpune Jon, mətə rəknekin. Mətə in rətoni suatuk tukwe ia nəpīn Kig Herot rīnətui irə. Ia nəpīn nəha Kig Herot ro nəveginien asori riti sənəi nəmə asori me səməme kamharə ipaka tukwe in mine nəmə asori me səvəi naruaɡən me mine nəmə asori me ia tənə Kalili.

22 Nəpīn irəha kamhani pəri nari, prən ouihi səvəi Herotias ruvehe mamotanis ia nəmrīnraha. Kig Herot mine nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min hətoni rerīnraha ragien tukwe. Ro iamīnhi irə Kig Herot rīni pen ti prən ouihi nəha mā, “Ikokeikei nəfe ikəres i. Iou takuvei pehe mik.” 23 *Kig Herot rīni nəkwān muvehi kwəsuahe tukwe, mīni mā, “Nəfe ikəres, takuvei pehe. Nītətə səiou iakamərīmānu irə ikuə takərpīfi ia nīpərīn kəru, muvei pehe riti mik, takaməkeikei mo.”

24 Kurirə irə prən ouihi nəha revən mīni pen ti səvənhi mama mā, “Mama, takəres nəfe?”

Miregi rīni mā, “Evən mərəs kənkəpwə Jon Paptaes.”

25 Ro iamīnhi irə prən ouihi nəha raiu akwauakw mevən ti Kig Herot, mīni pen tukwe in mā, “Ikokeikei mā təkwtəkwuni tikuvei pehe kənkəpwə Jon Paptaes ia tikiplet.”

26 Kig Herot rerīn rəpou pik tukwe. Mətə ti nəri nə mā rīməuvehi kwəsuahe ia nəmri nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min, rəpwəh nokeikeien mā trətəfi nəɡkiariien səvənhi sə rīmāni pen ti prən ouihi i. 27 Təkwtəkwuni a in rərhi pen iaruaɡən riti mīni pen tukwe mā trevən muvehi kənkəpwə Jon muvehi muvehe. Iaruaɡən nəha revən fwe ia kalapus, mərəi raka kənkəpwə

* 6:23: Esta 5:3,6, 7:2

Jon, ²⁸ māmri pen ia tikiplet, muvehi muvehe, muvei pen m præn ouihi. Prænouihi naha ruvehi mevæn, muvei pen m sævæhi mama. ²⁹ Næpin nærmama me sævæi Jon hæregi, hæuvehe mhæuvehi nipwrai Jon, mhæuvæn mhāmri pen ia nipæg sə kanimwi iærmama ikin.

Iesu rəkwmani nærmama me həpik ikəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosen

³⁰ *Aposol me hərərig pehe mwi ti Iesu, mhəni pen tukwe in narimnari me həno mine nəgkiariien me səməme hənahatən nærmama me irə. ³¹ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Həuvehe kimiaha əpa. Pwəh səuvæn ia kwopun riti nærmama həiwæn ikin, mhapwis ouihi a.” In rini iamini irə ti nəri nə mə nærmama həpik kamhəuvehe tukwe mamhəuvæn. Ro pen næpin sævənraha riwæn ti nəniiien nari.

³² Irəha həputə ia nitətə ouihi riti, irəha əpa, mamhəuvæn fwe ia kwopun riti nærmama həiwæn ikin. ³³ Nærmama həpik hənətə Iesu mine nærmama me sævæhi həputə ia nitətə ouihi, mamhəuvæn. Həuvəukurən raka kwopun kamhəuvæn ikin. Ro pen irəha haraka ia rukwənu me sævənraha, mhaiu akwauakw mhəkuru parei mhəkupwæn mhəuvæn fwe ikin. ³⁴ *Næpin Iesu ruvarei, mətoni nærmama həpik, nənə rerin rərkwəpir ti nirəha, ti nəri nə mə irəha həmwhen ia sipsip me nepwin iærmama riwæn trətə amasan irəha. Nənə Iesu rinamahatən irəha ia narimnari me rəpik.

* **6:30:** Luk 10:17 * **6:31:** Mak 3:20 * **6:34:** Mat 9:36

³⁵ *Nəpɪn meri rakakini, nərmama me səvənhi həuvehe mhətə in, mhəni mə, “Kwopun i nəveginien riwən ikin. Rinaməruarəv. ³⁶ Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia nəmhien me mine rukwənu me kwərha ipaka pwəh həuvehi nəmri nəveginien sənənraha.”

³⁷ Mətə Iesu rini mə, “Kimiha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

Miregi həni pen tukwe in mə, “Rəfo? Ikokeikei mə təhəuvən mhəuvehi nəmri bred ia silin kɪno ia silfa irəha pam tu-hantret, mhəkwməni irəha i?”

³⁸ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiha bred kevə? Həuvən mhətoni ro.”

Nənə irəha həuvən mhətoni mhəni mə, “Sənəmaha bred krirum mine nəmu kəru.”

³⁹⁻⁴⁰ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Tihəuvən mhəni pen ti nərmama me i mə tuhəuai irəha me, nepwɪn fifti, nepwɪn hantret, pwəh həkure ia nurhi əmrəmerə.” Nənə nərmama həuai irəha me mhəkure. ⁴¹ *Nənə Iesu ruvehi bred krirum mine kwəti nəmu kəru, məkwətə ia nɪmagouagou, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen bred me, muvei pen m nərmama me səvənhi mə tuhəpeki pen m nərmama me, marə məkwsen mwɪ kwəti nəmu mi nəha kəru həpeki pen m nərmama me pam. ⁴² Nərmama pam hani nari tipwɪnraha rəsisi. ⁴³ Nənə nərmama me səvəi Iesu həvai pen nɪpərpəri bred mine nəmu me hənəpwəh ramrimər rukuər ia tənəripw twelef. ⁴⁴ Nərmama me nəha hənani nari həpɪk, ikəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosen.

Iesu ravən ia təkure nui asori Kalili

* **6:35:** Mak 8:1-9 * **6:41:** Mak 7:34

⁴⁵ Təkwtəkwuni a mwi Iesu rini pen ti narmama me səvənhi mə tuhəputə ia nitətə ouihi, mhəkupwən, mhəpi simwin ia nui asori Kalili, mhəuvarei mhəuvən fwe ia rukwənu nəha Petsaeta. In tramo mərhi pen narmama me həuvən fwe imwənraha me. ⁴⁶ *Nəpin Iesu rəsəkir raka minraha, mutə ia təkuer riti mə trəfwaki.

⁴⁷ Raməfwaki meste rinapitəv. Nəpin nəha rinapitəv irə, narmama me fwe ia nəkwai nitətə ouihi kamhaiu ihi ia kurkwai nui asori. Iesu in əpa fwe parei. ⁴⁸ In rəti peraha, mətəni irəha kamharkut ti nəsuəien ti nəri nə mə kamhaiu mamhəuvən ia nəmri mətəgi mwatuk. Ia nəpin nəha rinamran, Iesu ruvehe ti nirəha, mamavən ia təkure nui, mokeikei mə trevən mukurau ia nıkarenraha. ⁴⁹ *Nəpin narmama me səvənhi həti pen mhətoni Iesu ravən ia təkure nui asori, rerinraha ramrhi mə in iəremhə riti. Hamasək əpwəmwis. ⁵⁰ Irəha pam hətoni, həhekir asori.

Mətə təkwtəkwuni a Iesu rəgkiari minraha, mini mə, “Kimiaha tihəpwəh niregiien rərəha. Kwa iou i. Tihəpwəh nehekirien.” ⁵¹ *Iesu revən ti nirəha, məputə ia nitətə ouihi. Ia nəpin nəha nimətəgi reiwaiu miwən. Nənə narmama me səvənhi nənimenraha rier pik, ⁵² *ti nəri nə mə həreirei nipwrai nimtətien Iesu sə rino ia bred krirum, mətə nətərigien səvənraha riskai pik.

Iesu ro nəkur Kenesaret həuvehe mhəsanin

⁵³ Irəha həpi simwin ia nui asori, mhəuvən mhəuvarei ia tənə Kenesaret. ⁵⁴ Nəpin hənəkwi

* **6:46:** Luk 5:16, 6:12, Luk 9:28 * **6:49:** Luk 24:37 * **6:51:** Mak 4:39 * **6:52:** Mak 8:17

tərini raka nitətə ouihi səvənraha mhəier, nərmama hətoni, mhəukurən amtia mə Iesu nəha. ⁵⁵ Ro pen irəha haiu mhəuvən ia kwopun me pam, mhəuvehi nərmama me səməme nemhəien rarə ia nirəha, mhəuvehi ia niməhan me səvənraha, mhəuvehi mhəuvehe ti kwopun pəku həregi mə Iesu ramarə ikin. ⁵⁶ *Ia kwopun pam Iesu revən ikin, ia taon me, uə ia rukwənu asori me, uə ia rukwənu ouihi me, nərmama me həmri nərmama me səməme nemhəien rarə ia nirəha ia kwopun asori me səvənraha me, mamhəres Iesu mə ko irəha hərapi a nusvenhi tinari səvənhi. Nənə irəha pam səməme hərapi nusvenhi tinari səvənhi həuvehe mhəsanin.

7

*Nahatən me səvəi Loa mine Farisi me kamhəni
ərəha Iesu*

¹ Farisi me nepwin mine nahatən me nepwin səvəi Loa səməme həuku pen fwe ia Jerusalem housəsimwin pen irəha me ti Iesu, ² *mhətoni səvənhi nərmama me nepwin kamhərui nitətə səvəi kaha kupwən me səvənraha, mamhani nəveginien ia rəginraha, mətə həpkukupwən mhə mhərkwerig. ³ (Farisi me mine nəkur Isrel me pam kamhesi pen nitətə səvəi kaha kupwən me səvənraha. Trini minuə həpwəh nərkwərigien ia rəginraha, ko həpwəh nanien nari. ⁴ *Nəpin irəha həuku pen fwe maket, mhəuvehe ia rukwənu, tuhaməkeikei mhəkupwən mhərkwerig. Mə həpwəh, ko həpwəh nanien nari. Natuakəmien me nepwin mwi həpik kamhesi pen. Kamhəuvehi

* **6:56:** Mat 14:36 * **7:2:** Luk 11:38 * **7:4:** Mat 23:25

tikikap me mine tikinari ouihi me mine tikinari asori me sāmame kino ia pras, mhakiātēnimw irāha ia nui mā tuho hāmher ia nāmri Kumwesən.)

⁵ Farisi me mine nahatən me sāvai Loa hāres pen Iesu i mā, “Rāfo sām nārmama me hāpwāh nesi penien nitātā sāvai kaha kupwān me? Hamani nari, mātā hāpkukupwān mhā mhārkwerig.”

⁶ *Miregi Iesu rini pen ti nirāha i mā, “Fwe kupwān, Profet Aesea rimāni atukwatukw kimiaha kəuatkəsua me. Rāmwhen kimārai pen ia Nəkukuā Ikinan mā, ‘Nārmama me i kamhəgnəgini iou ia tərhunraha, mātā nātərigien sāvənraha rəmak isipwīn tukw iou.

⁷ Irāha kamhəfwaki auər a miou.

Nəpīn kamhahatən nārmama, hāni mā kamhahatən nəgkiariien səiou, mātā rekəm. Kamhahatən a nəgkiariien sə ruku pen ti nārmama.’

⁸ Kimiaha hiənəpwāh raka nəgkiariien me sāvai Kumwesən, nənə təkwtəkwuni mine hiamesi pen a natuakəmien me sāvai nārmama.”

⁹ Iesu rarə mini pen mwi ti nirāha i mā, “Kimiaha hiəukurən amasan noien sāvai nārarkiiien Loa sāvai Kumwesən mā tihesi pen narāien səkimiaha.

¹⁰ *Tihətərig ro ti Moses. Rimāni mā, ‘Tikisiai sām tata mine sām mama.’ Rini mwi mā, ‘Trini minuə iərmama riti rani ərāha sāvənhi tata mine mama, tukaməkeikei kousi əpune in.’ ¹¹ Mātā kimiaha hiamāni mā, ‘Trini minuə iərmama riti rini pen ti sāvənhi tata mine mama mā, Səiou narimnari me sə trasitu ia kimirau ro korpan’ (uə sāvai

* **7:6:** Aes 29:13 * **7:10:** Eks 20:12, Eks 21:17, Dut 5:16

Kumwesən), ¹² ko ripkasitu mhə mwi ia səvənhi tata mine mama, muvei pen nari riti minrau. Hiaməsisəg iərmama nəha. ¹³ Nənə ia noien nəha hiamousi raka nəgkiariien səvəi Kumwesən ia narəien səkimiaha kinahatən kimiaha irə. Narimnari me ripik hiamo iaminhi.”

Nəfe nari tro iərmama ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən

¹⁴ Iesu rəkwein mwi nərmama me həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha pam tihətərig amasan ia nirak, mhəukurən nəfe takini. ¹⁵ *Nari riti riwən iərmama rəni ko ro in ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən. Mətə narimnari me səməme həuku pen ia rerin fwe imwə mamhəier irəha nə kamho in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. ¹⁶ Kimiaha nərmama nəkwəregimiaha rarə ti niregiiien nari, tihətərig amasan.”

¹⁷ Nəpin nəha Iesu riskəmter məpwəh nərmama me nəha, muvniwə fwe ia nəkwai niwə. Nənə nərmama me səvənhi kamhəres pen in mə trini nipwrai nusipekinien sə riməni. ¹⁸ Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha mwi hiamreirei ihi? Hiəpkukurən mhə mə nəfe nəghin ruku pen fwe iruə muvniwə ia iərmama ko ripko mhə in rəmkemik ia nəmri Kumwesən ¹⁹ ti nəri nə mə ripkuvniwə mhə ia rerin, mətə ramevən ia tipwin mamier.” (Ia nəgkiariien nəha, Iesu rini irapw mə nəveginien me pam ramasan ti nəniiien.)

²⁰ Iesu rarə mini mwi mə, “Nari sə ruku pen ia reri iərmama fwe imwə mamier in nə ramo in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. ²¹ Iakani iaminhi irə ti nəri nə mə nətərigien ərəha ruku pen fwe

* **7:15:** Wok Me 10:14-15

imwə ia reri iərmama, mamier. Nərman mine nīpran kamhəiri əpnəpen irəha me, nakresien, nousi əpuneien iərmama, nakresien pran səvəi iərməpə, ²² iərmama raməpwtig ti nautə səvənhi, nəmtihaien nari, neikuəien, noien sə ro naurisien, nəmwəkiiien, nini ərəhaien iərmama, nəfiəutəien, narməriien. ²³ Noien ərəha me i kamhəuku pen fwe imwə ia reri iərmama, mamhəier, mamho iərmama rəmkemik ia nəmri Kumwesən.”

Iesu rəkoui irapw nənimwīn ərəha ia prən ouihi səvəi pran Fonisia

²⁴ Iesu rier məpwəh kwopun nəha, mevən ipaka ti taon nəha Taea. Revən mamarə ia nimwə riti, məpwəh nokeikeiien mə nərmana tuhəukurən in mə ramarə ia kwopun nəha. Mətə ko ripkərkwafə mhə ti nirəha. ²⁵⁻²⁶ Nənə pran riti fwe ikin, səvənhi prən ouihi nənimwīn ərəha ramarə irə. Prən nəha ripko mhə prən Isrel,^a mətə rīnətui fwe ia Fonisia ia tənə Siria. Nəpīn rīregi mə Iesu in ia kwopun nəha, ruvehe tukwe, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mamasək tegin in mə, “Tikasitu ia nirak, məkoui irapw iəremhə ia səiou prən ouihi.”

²⁷ Miregi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Pwəh nəkwərhakwərha həkupwən mhani nari tipwīnraha rəsisī. Rəpwəh namasanien mə takuvehi nəveginien sənəi nəkwərhakwərha, mərarki pen i m kuri me.”

²⁸ Miregi prən nəha rīni pen tukwe in mə, “Iərimənu, nīpərhienien, mətə kuri me fwe ia ruei tepol, irəha mwi kamhani nimwəkmwəki nəveginien sənəi nəkwərhakwərha.”

^a **7:25-26:** Pran nəha rəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris, mamesi pen kastom səvənraha.

29 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Tɪ nəri nə mə ikini iaminhi irə, ik tikrəriḡ mamevən. İəremhə ruvəier raka ia prən ouihi səim.”

30 Nənə prən nəha rirəriḡ pen fwe imwəni mətə səvənhi prən ouihi ramapri amasan ia nıməhan səvənhi. İəremhə naraka irə.

Iesu romasan iəpou riti

31 *Iesu rəpwəh kwopun səvəi Taea mevən ia taon riti nəḡhın nə Saeton, məpwəh muvehe ia Tekapolis, kwopun taon ten ikin, məpi simwın pehe ia nui asori Kalili. 32 Ia kwopun nəha nərmama nepwın həuvehi iəpou riti sə rıpkəḡkiari mhə nəkwəregın ruvisımw, mhəuvehi mhəuvehe ti Iesu, mhəres pen mə trəmrutə rəḡin irə.

33 *Nənə Iesu riri raka əpa iəpou nəha, rouevən isıpwın ti nərmama, muvei pen nukwai rəḡin ia ruei nəkwəregi iəpou, mərgavis pen ia rəḡin, mırapı nərami iəpou irə. 34 *Nənə məkwətə ia neiai, meiahag əfi, mıni pen ti iəpou i mə, “Efata!” Nıpwrai nəḡkiariien nəha “Efata,” in i mə “Əkwag!” 35 Iesu rini iaminhi irə mine nəkwəregi iəpou nəha rəkwag. Rerın ruvehe raməḡkiari amasan.

36 *Nənə Iesu rınise pen əknekin ti nırəha i mə tuhəpwəh nəvisauien nəfe in rıno ia iəpou nəha. Mətə nəpın rınise əknekin irəha, həməha mhəni mwi. 37 *Nənimenraha rier pıḡ ti Iesu. Həni mə, “Eh! Narımnari me i iəmə i ramo rırai

* 7:31: Mat 15:29-31 * 7:33: Mak 5:23, Luk 4:40, 13:13

* 7:34: Mak 6:41, Jon 11:41 * 7:36: Mak 1:43-45 * 7:37:

Aes 35:5

raka pam! Nərmama səməmə nəkwəregınraha ruvisimw, mine nərmama səməmə həpkəgkiari mhə, in ramomasan irəha.”

8

Iesu rəkwməni nərmama irəha pam fo-taosen

¹ Ia nəpın nəha nərmama həpik həuvehe mwi ti Iesu. Sənənraha nəveginien ruvəiwən. Iesu rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, ² * “Rerik rəkwəpir ti nərmama me i. Hənərə raka nəpın kahar kitaha minraha nənə sənənraha nəveginien ruvəiwən. ³ Irəha nepwın həuku pen fwe isipwın. Trini minuə həpkani mhə nari, iakərhi pen irəha fwe imwənraha, nəmrınraha trıpıtəv həmwēi ia suatuk.”

⁴ Miregi nərmama me səvənhi həres pen mə, “Kitaha tsəfo irə mhəuvehi sənənraha bred? Samarə ia kwopun nəveginien riwən ikin.”

⁵ Miregi Iesu rəres pen irəha i mə, “Sənəmiaha bred kevə?”

Miregi həni mə, “Sefen.”

⁶ Iesu rini nəkwan mə nərmama me nəha sənənraha nəveginien riwən tihəkure ia tiprənə. Irəha həkure, nənə in ruvehi bred me nəha sefen, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe. Nəpın rəfwaki pam, maməkwsen bred me, mauvei pen m nərmama me səvənhi mə tuhəpeki pen m nərmama me. Nənə həpeki pen minraha.

⁷ Nərmama me səvənhi sənənraha kwopnəti nəmu me nepwın mwi fwe ikin. Iesu rəfwaki mini vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, mini pen ti nirəha i mə, “Nəmu me i mwi tihəpeki pen

* 8:2: Mak 6:34-44

minraha.” ⁸ Nənə nərmama me pam hani nari tipwinraha rəsisi. Həvai pen nīpərpəri bred mine nəmu me hənəpwəh ramrimər rukuər ia tənəripw sefen. ⁹⁻¹⁰ Nərmama me nəha Iesu rəkwməni irəha ipaka fo-taosen. Nəpin Iesu rəkwməni pam irəha, rərhi pen irəha kamhəuvən imwənraha me. Kurirə irə rəputə ia nitətə ouihi irəha nərmama me səvənhi mamhəuvən fwe ia kwopun riti nəghin nə Talmanuta.

Farisi me hokeikei mə tuhətoni nīmətəien riti

¹¹ *Farisi me həuvehe mamhəres Iesu mə, “Ko iko ro nīmətəien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhiən Kumwesən rərhi pehe ik?”

¹² *Iesu riregi, miregi rərəha fwe imwə ia rerin, mini mə, “Nīmətəien əfo nəha nərmama ipwet mine kamhətui? Iakani nīpərhiənien tukumiaha i mə nərmama ipwet mine ro iaminihi Kumwesən trəpwəh nuvei penien nīmətəien riti minraha.”

¹³ Ia nəpin nəha Iesu rəpwəh irəha, məputə ia nitətə ouihi irəha nərmama me səvənhi, mhəier, mamhəuvən ia nikare nui.

¹⁴ Nərmama me səvəi Iesu hənenouenou mə tuhəuvehi bred. Sənənraha bred kuatia a ia nəkwai nitətə ouihi. ¹⁵ *Nənə Iesu rəvəhag minraha, mini mə, “Tihətui amasan, mamhəsiari ti yis səvəi Farisi me mine yis səvəi Kig Herot.”

¹⁶ Miregi nərmama me səvənhi hənaməgkiari minraha me i mə, “Sənətaha bred riwən.”

¹⁷ *Nəpin Iesu riregi, rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo hiaməgkiari m kimiaha me mə sənəmiaha

* **8:11:** Mat 12:38

* **8:12:** Luk 11:29

* **8:15:** Luk 12:1

* **8:17:** Mak 6:52

bred riwən? Rosi hiəpkətə raka mhə ihi mhəreirei? Rosi kəmkapwəmiaha riskai? ¹⁸ *Nənimemiaha nə, mətə rəfo hiəpkətə mhə nari? Nəkwəregimiahaha nə, mətə rəfo hiəpkregi mhə nari? Rosi rerimiahaha ripkrhi mhə ¹⁹ *nəpin iakinəkwsen bred krirum məkwməni nərman faef-taosen irə? Ia nəpin nəha kimiahaha hiəuvehi tənəripw kevə rukuər ia nīpərpəri nəveginien hənəpwəh ramrimər?”

Miregi hənī pen tukwe in mə, “Twelef.”

²⁰ *Nənə Iesu rəres pen mə, “Nəpin iakinəkwməni nərmama fo-taosen ia bred sefen, kimiahaha hiəuvehi tənəripw kevə rukuər ia nīpərpəri nəveginien hənəpwəh ramrimər?”

Miregi hənī pen tukwe in mə, “Sefen.”

²¹ Nənə Iesu rəres pen irəha i mə, “Hiamreirei ihi?”

Iesu romasan iərmama riti nənimen rifwə

²² Irəha həuvehe ia taon nəha Petsaeta. Nərmama nepwīn fwe ikin həiri iərman riti nənimen rifwə mhəuvehe ti Iesu, mhəres Iesu mə Iesu trəmrutə rəgin irə. ²³ Nənə Iesu ruvehi rəgin, miri in rouaraka ia rukwənu. Nənə Iesu rərgəvəsi nənimen məmrutə rəgin irə, məres in i mə, “Ikamətə nari?”

²⁴ Miregi iərmama nəha nənimen rifwə rəti ərari mini mə, “Ikamətə nərmama me, mətə iəpkətə amasan mhə irəha. Ikamətə irəha həmwəhən a ia nei me kamhavən.”

²⁵ Ro iamīnhi irə Iesu rarə məmri pen mwī rəgin ia nənimen. Iərmama nəha rəməha mətui. Nənə

* **8:18:** Jer 5:21, Mak 4:12, Wok Me 28:26 * **8:19:** Mak 6:41-44

* **8:20:** Mak 8:6-9

nənimen ruvehe mamasan mətə amasan narim-nari. ²⁶ *Nənə Iesu rərhi pen in, mīni mə, “Tikevən atukwatukw fwe imwam, məpwəh nevənien fwe ia rukwənu nəha kriməuku pen ikin.”

Pita rini irapw mə Iesu in Kristo

²⁷ Iesu mine səvənhi nərmama me həuvən ia rukwənu me ia tənə riti nəghin nə Sisaria Filipae.^a Nəpin kamhəuvən ia suatuk, Iesu rəres pen səvənhi nərmama me i mə, “Nərmama kamhəni iou mə iou sin?”

²⁸ *Miregi həni pen tukwe in mə, “Nərmama nepwin kamhəni ik mə Jon Paptas. Nepwin kamhəni ik mə Profet Elaeja. Nepwin mwi kamhəni ik mə profet kupwən riti səvəi Kumwesən.”

²⁹ *Nənə Iesu rəres pen irəha mə, “Mətə kimiaha hiaməni mə iou sin?”

Miregi Pita rini mə, “Ik Kristo.”

³⁰ Nənə Iesu rinise pen ti nirəha i mə tuhəpwəh niniien ti iərmama riti mə in Kristo.

³¹ Ia nəpin nəha rinamahatən irəha mə, “Iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei miregi rərəha ia narimnari me ripik. Nəmə asori me mine pris asori me mine nahatən me səvəi Loa, irəha tuhəpwəh iou, mhousi əpune iou. Takemhə, nənə, nəpin səro kahar irə iakətui mwi.”

³² Iesu rini irapw nəgkiariien nəha, ro nukurənien i. Mətə Pita riri raka Iesu ia nıkarenraha, minanise pen tukwe in mə, “Tikəpwəh niniien nəgkiariien nəha ikani.”

* **8:26:** Mak 7:36 ^a **8:27:** Kani kwopun nəha mə “Sisaria Filipae,” ti nəri nə mə Sisaria in taon asori riti ia tənə Kig Filip ramərimənu ikin. * **8:28:** Mak 6:15 * **8:29:** Jon 6:68-69, Mak 9:9

³³ Mətə Iesu ruvsini, mətoni nərmama me səvənhi kamhərer. Nənə rinişe pen ti Pita i, mini mə, “Setan, evən ia təkutak! Nətərigien səim rıpkəsi pen mhə nətərigien səvəi Kumwesən, mətə ikamesi pen a nətərigien səvəi nərmama.”

*Iərmama sə rakurirə Iesu traməkeikei məvrani
nei kamarkuau*

³⁴ *Iesu rəkwein nərmama me pam həuvehe irəha nərmama me səvənhi. In rini pen ti nirəha i mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou, traməkeikei məpwəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuau səvənhi, məvrani mukurirə iou.

³⁵ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhiri nimiruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nimiruien səvənhi tukw iou mine nəgkiariien amasan səiou truvehi nimiruien rerin.

³⁶ Trini minuə iərmama riti ripeki pam narimnari me ia tiprənə i, mo səvənhi i, nənə kurirə ikin remhə marfai ia nimiruien rerin, noien nəha trəfasitu irə?

³⁷ Iərmama truvei pen nəfe mərpwın tai nimiruien səvənhi?

³⁸ *Nərmama ipwet mine noien səvənraha rərəha. Irəha hənəpwəh Kumwesən rəmwhen ia pran riti sə rinəpwəh iərman səvənhi, mamesi pen iərman əpə mwi. Trini minuə iərmama riti rauris ia nəmrınraha ti niniien mə in iərmama riti səiou, rauris mwi ti nəvisaiuen nəgkiariien səiou mınraha, iou mwi Iəməti Iərmama, ia nəpın nəha takuvehe ia niskaiien səvəi tata səiou kimaha nagelo ikinan me, takauris ti niniien mə iərmama nəha in iərmama riti səiou.”

* **8:34:** Mat 10:38-39 * **8:38:** Mat 10:33

9

Nipwrai Iesu ruvehe mopə

¹ *Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nipərhiēnien tukumiaha i mə nərmama nepwɪn kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni niskaiien səvəi Kumwesən rier pehe irau nitətə sə in ramərimənu irə.”

² Nəpɪn sikis rukurau, nənə Iesu riri əpa Pita mine Jemes mine Jon, həutə parei ia təkuər əpwəmwɪs riti. Ia kwopun nəha irəhar harətoni ia nənimenrahar nipwrai Iesu ruvehe mopə.

³ Səvənhi tɪnari ruvehe məpsan mamser pik. Iərmama sə ramaikuas tɪnari ia tiprənə i ko rɪpkakuas mhə rəpsan rəmwən ia tɪnari səvənhi.

⁴ Nənə irəhar harətoni Profet Elaeja mine Moses krouier pehe, rouəgkiari irəhar Iesu.

⁵ Nənə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən, ramasan məkimrahar iaharuvehe i. Pwəh kimrahar iaharo tənɪmwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.” ⁶ (Pita rini iamɪnhi irə ti nəri nə mə irəhar harhekɪr pik. Rɪreirei mə trəfni irə.)

⁷ *Nənə nəpuə riti ruvehe muvegi irəha. Nənə reri Kumwesən ruku pen ia nəpuə mini mə, “In nəha nərik keikei. Tihətərig in.”

⁸ Təkwɪtəkwuni a mwɪ, Pita, Jemes, mine Jon harəti ərari mharəpwəh nətoniien Moses mine Profet Elaeja, mətə Iesu əpa irəha min.

* **9:1:** Mak 13:30 * **9:7:** Mat 3:17, 2Pit 1:17-18, Dut 18:15, Wok Me 3:22

⁹ *Nəpɪn kamheiwaiu pehe ia təkuaɾ, Iesu rinise pen ti nirəhar i mə, “Nəfe hiarinətoni kimirəhar ti-harəpwəh ninien ti iərmama riti meste iou, Iəməti Iərmama, iakətui mwi ia nemhəien səiou.” ¹⁰ Ro iamɪnhi irə mine harəpwəh nini irapwien nəfe harinətoni, mətə kamharəres irəhar me i mə, “Nəfe nɪpwrai nəgkiariien nəha Iesu riməni pehe tukuta-har i mə in trətui mwi ia nemhəien səvənhi?”

¹¹ Nənə irəhar harəres Iesu mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa kamhəni mə Profet Elaeja traməkeikei mukupwən muvehe?”

¹² *Miregi Iesu rini pen ti nirəhar i mə, “Nɪpərhiendien, Profet Elaeja trukupwən muvehe məmri amasan pam narimnari me rəmwhen ia sə fwe kupwən. Mətə rəfo kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan iamɪnhi irə mə iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei miregi rərəha ia narimnari me rɪpɪk? Tuho ia nirak rəmwhen ia iou iəmə rərəha riti. ¹³ *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə Profet Elaeja ruvəuvehe raka.^a Nənə nərmama me hesi pen nətərigien səvənraha mho rərəha irə rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani.”

Iesu rəkoui irapw nənimwin ərəha ia iəkunouihi riti

¹⁴ Iesu irəha Pita, Jemes, mine Jon hərərig pehe mwi ti nərmama me səvəi Iesu, mhətoni nərmama həpɪk kamhərer kurkurau ia nərmama me səvəi Iesu. Nahatən me səvəi Loa mine nərmama me kamhəvisə minraha me. ¹⁵ Nəpɪn nərmama me

* **9:9:** Mat 12:16, Mak 8:30 * **9:12:** Mal 4:5, Sam 22:1-18, Aes 53:3 * **9:13:** Mat 11:14 a **9:13:** Iesu rani Jon Paptaes.

hətə Iesu, həkərinari, mhaiu mhəuvən mhəgkiari pen min.

¹⁶ Nənə Iesu rəres pen irəha i mə, “Kimiaha nahatən me səvəi Loa hiaməgkiari ia nəfe?”

¹⁷ Mətə riti ia nərmama me nəha rini pen tukwe in mə, “Iahatən, iou iakuvehi səiou iəkunouihi muvehe tukw ik. Nənimwın ərəha riti ramarə irə, mamə rerin riwən ko ripkəgkiari mhə. ¹⁸ Kwopun pəku səiou iəkunouihi revən ikin, nəpin nənimwın ərəha ruvehi in, ruvehi mouini ia tiprənə. Nisəkwān ramaiu ia tərhun. Ramahi revin. Nipwran rakinkin. Iakinəres raka nərmama me səim mə tuhəkoui irapw nənimwın ərəha nəha, mətə həni mə ko həpko mhə.”

¹⁹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha nəkur ipwet mine səkimiaha nahatətəien riwən. Tsarə kitaha miou mesite nəfe nəpin? Tinesən mine iakapwis kimiaha? Kimiaha tihəuvən mhəuvehi iəkunouihi nəha mhəuvehi mhəuvehe.”

²⁰ Nənə irəha həuvən mhəuvehi in mhəuvehe ti Iesu. Nəpin nənimwın ərəha rətə Iesu, təkwtəkwuni a ro iəkunouihi rimwei ia tiprənə, məkəkərik, məsəkwusəkwu. Nisəkwān ramaiu ia tərhun.

²¹ Nənə Iesu rəres pen səvənhi tata i mə, “Iəkunouihi i ruvehi nemhəien i nuk kevə?”

Miregi səvənhi tata rini mə, “Nemhəien i riməuvehi ia nouihien səvənhi. ²² Nəpin ripik nənimwın ərəha i ro iəkunouihi rimwei pen ia napw uə ia nui mə tremhə. Mətə mə ikukurən noien nari riti, tikapi tukumrau, masitu ia kimrau.”

23 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikini nəgkiariien nəha mətə mə ikukurən noien? Trini minuə iərmama riti rahatətə pərhiən ia nira, iakukurən noien narimnari me pam min.”

24 *Nənə təkwəkwi a mwi tata səvəi iəkunouihi nəha rasək əpwəmwis, mini mə, “Iakahatətə ia niram, mətə nahatətəien səiou ripkiskai mhə. Tikasitu ia nira!”

25 Ia nəpən nəha nərmama həpik kamhaiu mamhəuvehe. Nəpən Iesu rətoni irəha, rinise pen ti nənimwin ərəha, mini mə, “Ik nənimwin ərəha sə ikamo iərmama tərhun ruvisimw mine nəkwəregin ruvisimw, iou iakani pehe tukw ik i mə tikier ia iəkunouihi i məpwəh nuvnimwə peheien mwi irə.”

26 *Nənə nənimwin ərəha rikiukiu pik ia iəkunouihi, məkwein əpwəmwis, mier. Mətə nīpwrai iəkunouihi nəha ruvehe məpouəpou pam. Ro pen nərmama həpik həni mə, “Eh, ruvamhə!”

27 Mətə Iesu ruvehi rəgin, mivi utə, rərer.

28 Kurirə irə Iesu revən muvnimwə ia nəkwai nimwə. Nəpən nərmama me səvənhi me irəha min əpa, həres pen in mə, “Rəfo kimaha iahəreirei nəkoui irapwien nənimwin ərəha nəha?”

29 Miregi Iesu rini pen ti nira i mə, “Nənimwin ərəha sə ro me iaminha irə, nari riti riwən ko rəkoui irapw irəha, mətə nəfwakiien əpa.”

Iesu rini irapw mwi mə in tremhə

30 *Irəha həpwəh kwopun nəha mhəuvən mhəpi simwin ia tənə Kalili. Iesu ripkokeikei mhə mə

* 9:23: Mat 21:21, Mak 11:23 * 9:24: Luk 17:5 * 9:26: Mak 1:26 * 9:30: Jon 7:1

nərmama tuhəukurən kwopun me nəha ramarə ikin, ³¹ *tì nəri nə mə ramahatən nərmama me səvənhi, mamini pen tì nirəha i mə, “Tripkomhə tui kuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama. Irəha tuhousi əpune iou. Takemhə, nənə, nəpən səro kahar irə iakətui mwi ia nemhəien səiou.” ³² *Mətə nərmama me səvənhi həreirei nīpwrai nəgkiariien i in rani. Həhekir tì nəresien in.

Iərmama rasori məpi raka

³³ Irəha həuvehe ia Kapaneam. Nəpən həuvnimwə ia nəkwai nimwə riti, Iesu rəres pen nərmama me səvənhi mə, “Saməuvehe kimiaha hiaməgkiari ia nəfe?” ³⁴ Mətə irəha həpwəh nəgkiariien, tì nəri nə mə kamhəuvehe mamhəgkiari mə sin ia nirəha in rasori.

³⁵ *Nənə Iesu rəkure, məkwein nərmama səvənhi twelef həuvehe. Rini pen tì nirəha i mə, “Iərmama sə rokeikei mə trakupwən ia nərmama me pam, traməkeikei muvehe mukurirə, mamō in iərmama sə ramo tukwini nari m nərmama me pam.”

³⁶ Nənə Iesu ruvehi iəkunouihi riti mərpiwi ia kurkwan ia nirəha, mərəhi utə, marə mini pen mwi tì nirəha i mə, ³⁷ * “Iərmama sə trəsevər ia rerin tì iəkunouihi riti sə ro iamənhi ia nəghik rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukwe iou. Iərmama sə raməsevər ia rerin tukw iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tì Kumwesən sə rinərhi pehe iou iakuvehe.”

³⁸ *Jon rini pen tì Iesu i mə, “Iahatən, kimaha

* **9:31:** Mak 8:31, Mak 10:32-34 * **9:32:** Luk 9:45, 18:34

* **9:35:** Luk 22:24, Mat 20:25-27, Mak 10:43-44 * **9:37:** Mat

10:40 * **9:38:** Nam 11:27-29

iahətoni iərmama riti raməkoui irapw nəremhə me ia nəghim. Iahaməmwur mə tahənise in ti nəri nə mə ripko mhə in kimaha riti.”

³⁹ *Mətə Iesu rini mə, “Kimiaha tihəpwəh nəniseien in. Iərmama sə ramo nimtətien ia nəghik, ko rəpwəh nini ərəha akwauakwien iou.

⁴⁰ *Iərmama sə rəpwəh nini ərəhaien kitaha in kitaha riti. ⁴¹ *Iakani nīpərhienien tukumiaha i. Kimiaha nə nərmama me səiou, iou Kristo. Trini minuə iərmama riti ruvei pehe nui m kimiaha ia nəghik mə tihənimwi, in traməkeikei muvehi nərəkuien səvənhi.”

Tikətui amasan ti nahatətəien səim

⁴² “Nəkwərhakwərha me i səməme kamhahatətə ia nirak, trini minuə iərmama riti ro riti rimwei ia nərəhaien, Kumwesən trərpwin noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha triregi rərəha məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia nīpətəkinuan kosə irapw i ia təmwei təsi. ⁴³ *Mə rəgim ramo ikamwei ia nərəhaien, tikərai raka. Mə rəgim ripip mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə rəgim kəru mətə tikevən fwe ia kwopun napw asori rauək rerin ikin. ⁴⁴⁻⁴⁵ Mə nisum ramo ikamwei ia nərəhaien, tikərai raka. Mə nisum ripip mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nisum mi kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək rerin ikin.

⁴⁶⁻⁴⁷ *Mə nənimem ramo ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka. Mə nənimem kuatia a mətə ikuvnimwə pen ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nənimem

* **9:39:** 1Kor 12:3 * **9:40:** Mat 12:30, Luk 11:23 * **9:41:** Mat 10:42 * **9:43:** Mat 5:30 * **9:46-47:** Mat 5:29

kəru, mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək ikin. ⁴⁸ Ia kwopun nəha ‘irər səməme hamani irəha həpwəh nemhəien.

Napw rəpwəh nifwəien.’

⁴⁹ Napw trətəgətəg pen ia nərmama me pam rəmwhen ia sol sə kamətəgi pen ia nəveginien.

⁵⁰ *Sol in nari amasan. Mətə trini minuə sol nəsieinien səvənhi ruvəiwən, tihəfo mho rəsien mwi? Pwəh sol raməmak pen ia rerimiahə. Nənə hiamarə ia nəməriniuēn.”

10

Iesu rahatən mə iərman mine pran trouəpwəh nəpwəhien irau me

¹ Iesu rəpwəh kwopun nəha mevən ia tənə Jutia fwe ia nīkare nui aris Jotan pen. Nərmama həpik həuvehe mwi mhousəsīmwin pen irəha me tukwe. In rahatən irəha rosi sə ramo ia nəpin me.

² Nənə Farisi me nepwin həuvehe mhəres pen nari riti min mə tuhəregi ro Iesu mə trəfni irə. Irəha həni mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ko iərman riti rəpwəh səvənhi pran uə rekəm?”

³ Miregi Iesu rəres pen irəha i mə, “Nəfe nəgkiariien Moses riməni pehe tukumiahə i fwe kupwən?”

⁴ *Miregi həni mə “Moses rinəsəni mə iərman riti rukurən nīraiien nīmwai nəkukuə m pran səvənhi rani mə in rinəpwəh in, nənə mərhi pen i ramevən.”

⁵ *Mətə Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Moses rimərai nəgkiariien nəha m kīmiahə ti nəri nə mə

* **9:50:** Mat 5:13, Luk 14:34, Kol 4:6

* **10:4:** Dut 24:1-4, Mat

5:31 * **10:5:** Jen 1:27, 5:2

kəmkapwəmiaha riskai. ⁶ Mətə Nəkukuə Ikinan rini mə fwe ia nukune narəien, ‘Kumwesən rino iərmama kəru riti iərman riti pran.’ ⁷ *‘Ro iam̃nhi irə iərman traraka ia tata mine mama səvənhi mevən rouarə pəri irau pran səvənhi, nənə ⁸ irau trouvehe rouəmwhen ia ñpwrai iərmama kua-tia.’ Nəgkiariien nəha rini mə iərman mine pran səvənhi krouəpwəh ihi noien iərmama kəru i, mətə krouvəuvehe rouəmwhen ia ñpwrai iərmama ku-atia. ⁹ T̃i nəri nə mə Kumwesən rir̃p̃in iərman mine pran səvənhi iam̃nhi irə, ro pen r̃ipkatukwatukw mhə mə iərman trəpwəh səvənhi pran, mətəfi narəien səvənrau.” ¹⁰ Nəp̃in Iesu mine nərmama me səvənhi həuvnimwə mwi ia nəkwai nimwə, irəha həres mwi nəgkiariien i min. ¹¹ *Nənə Iesu rini pen t̃i ñirəha i mə, “Iərman sə rəpwəh pran səvənhi miri prən əpə riti mwi ramo noien ərəha ia səvənhi pran. Prən nəha in ramiri r̃ipko mhə pran atukwatukw səvənhi. ¹² Rəmwhen a mwi pran sə rəpwəh səvənhi iərman mesi pen iərman əpə riti mwi ramo noien ərəha ia səvənhi iərman. Iərman nəha in ramesi pen r̃ipko mhə iərman atukwatukw səvənhi.”

Iesu rəkwein amasan ia nəkwərhakwərha

¹³ Nəp̃in riti nərmama me kamhəuvehi nəkwərhakwərha me səvənraha, mamhəuvehe t̃i Iesu mə trapi irəha. Nənə nərmama me səvəi Iesu hənise irəha. ¹⁴ Mətə nəp̃in Iesu rətoni, niemaha rəpi. In rini pen t̃i ñirəha i mə, “Pwəh nəkwərhakwərha me həuvehe tukw iou. Tihəpwəh ñiniseien irəha. Ñitətə

* **10:7:** Jen 2:24, Efes 5:31 * **10:11:** Mat 5:32

sə Kumwesən ramərimənu irə səvəi nərmama səməme həmwəhen ia nəkwərhakwərha me i.
 15 *Iakani nīpərhienien tukumiaha i mə iərmama traməkeikei mo rəmwəhen ia iəkunouihi, muvehi nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Mə rīpko mhə trīpkuvnimwə mhə ia nītətə nəha ia nəpīn riti.” 16 Nənə Iesu rərəhi pehe nəkwərhakwərha me, məmrutə rəgīn mi ia nīrəha, məkwein amasan ia nīrəha.

Iərmama riti səvənhi nautə rasori rokeikei mə truvehi nīmīruien rerīn

17 Iesu rīnamesi pen mwi suatuk səvənhi mamevən. Nənə iərmama riti raiu muvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, mares pen in i mə, “Iahatən, ik iəmə amasan. Nəfe noien takaməkeikei mo mə takuvehi nīmīruien rerīn?”

18 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikini mə iou iəmə amasan? Iərmama amasan riti riwən. Kumwesən əpa in ramasan. 19 *Ik ikuvəukurən raka loa me səvəi Kumwesən. In rini mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama, məpwəh nakresien pran, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien, məpwəh neikuəien mə tikakres. Tikaməkeikei misiai səim tata mine mama.”

20 Miregi iərmama nəha rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən, loa me pam i iakesi pen fwe ia nouihien səiou meste pehe ipwet mine.”

21 *Iesu rətə iərmama nəha, rerīn rokeikei in. Ro iamīnhi irə rini pen tukwe in mə, “Nari ku-atia rarə ikəpwəh ihi noien. Evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəpīn kuvehi

* 10:15: Mat 18:3 * 10:19: Eks 20:12-17, Dut 5:16-20, Dut 24:14, Jem 5:4 * 10:21: Mat 10:38, Mak 8:34

nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə tripik fwe ia neiai. Nəpin ikino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

²² Nəpin iərmama nəha riregi nəgkiariien nəha, nənimen risiu. Rəpwəh Iesu mamevən. Rerın rəpou ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori.

²³ *Ia nəpin nəha Iesu rəti ərari mətoni nərmama me səvənhi, mini pen ti nirəha i mə, “Rəknekin ti nərmama nautə səvənraha rasori mə tuhəuvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

²⁴ Nərmama me səvəi Iesu hərkəri asori nari ia nəgkiariien səvənhi. Mətə Iesu rini pen mwi ti nirəha i mə, “Nəkwərhakwərha səiou me, rəknekin ti nuvnimwəien ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. ²⁵ Iərmama nautə səvənhi rasori rəknekin tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəknekin məpi raka nərimiru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.”

²⁶ Nəpin nərmama me səvəi Iesu həregi nəgkiariien səvənhi, nənimenraha rier. Kamhəres irəha me i mə, “Mə rəknekin iamınhi, nisimə nəha ko həuvehi nimiruien?”

²⁷ Iesu rətə irəha mini mə, “Nəri nəha rəknekin iərmama ko ripko mhə, mətə Kumwesən rukurən noien. Narimnari me pam riməru ti Kumwesən.”

²⁸ Ia nəpin nəha Pita riskəmter mini pen ti Iesu i mə, “Ətə ro. Kimaha iahənəpwəh pam narimnari me səkimaha mamhəkurirə ik.”

²⁹ Miregi Iesu rini mə, “Iakani nıpərhiénien tukumiaha i mə nərmama me səməme hənəpwəh narimnari me səvənraha tukwe iou mə tuhəuvən mhəvisau irəpw nəgkiariien amasan səiou, irəha

* **10:23:** Mak 4:19, 1Tim 6:17

pam tuhəuvehi tain. Trini minuə iərmama riti rəpwəh nimwə me, uə piəvni me, uə kitiriməni me, uə mama mine tata səvənhi, uə nəkwərhakwərha me səvənhi, uə tiprənə səvənhi, ³⁰ ia nitətə ipwet mine truvehi mwi tain hantret, nimwə me, mine piəvni me, mine kitiriməni me, mine mama me, mine nəkwərhakwərha me, mine tiprənə. Tukəmwəki mwi in, ko nəmisəien min ti nəgkiariien amasan səiou. Nənə ia nitətə fwe truvehe in truvehi nimiruien rerin. ³¹ *Mətə nərmama həpik səməme kamhəkupwən tuhəkurirə. Nənə səməme kamhəkurirə tuhəkupwən.”

Iesu rini irapw mwi mə tremhə

³² *Irəha kamhesi pen suatuk mamhəutə pen fwe ia Jerusalem. Iesu rakupwən irəha kamhəkurirə. Səvənhi nərmama me hərkərinari. Nərmama səməme kamhəkurirə ia nirəha kamhəhekir. Iesu riri raka əpa nərmama səvənhi twelef minani pen ti nirəha i nəfe tuho irə, ³³ mini mə, “Hətə ro, kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi pris asori me mine nahatən me səvəi Loa. Irəha tühəni mə takaməkeikei memhə. Tuhəuvei pen iou ia rəgi nərməpə ripko mhə irəha nəkur Isrel. ³⁴ Irəha tuharis əkenhin ia nirak, mhərgəvəsi iou, mhərisi iou, mhousi əpune iou. Ia nəpən sə ro kahar irə takətui mwi ia nemhəien səiou.”

Jemes mine Jon krouəres pen nari riti m Iesu

* **10:31:** Mat 20:16, Luk 13:30 * **10:32:** Mak 8:31, 9:31

³⁵ Jemes mine Jon, tini Sepeti mi, irau krouvehe ti Iesu rouni pen tukwe in mā, “Iahatən, kimrau tarouəres ik ia nari riti. Iarouokeikei mā tikəsəni kimrau.”

³⁶ Miregi Iesu rini mā, “Nəfe irouokeikei mā tako m kimrau?”

³⁷ Miregi krouni mā, “Əseni kimrau pwəh riti rəkure ia nıkarem mwatuk riti ia nıkarem mour nəpın tikuvehi nasoriien səim, mamərimənu ia nərmama.”

³⁸ *Mətə Iesu rini pen ti nirau i mā, “Kimrau iroureirei nəfe nari irouəres i. Ko kimrau irouənimwi kap i iou takənimwi? Uə ko kakiətənimw mwi kimrau ia paptəes i sə tukakiətənimw iou irə?”

³⁹ *Miregi krouni mā, “Kimrau iarouəmwhen.”

Miregi Iesu rini pen ti nirau i mā, “Kap i iou takənimwi, kimrau mwi tirouənimwi. Tukakiətənimw kimrau mwi ia paptəes i tukakiətənimw iou irə. ⁴⁰ Mətə iou ko iakəpwəh nəseniien kimrau irouəkure riti ia nıkarek mwatuk riti ia nıkarek mour. Mətə kwopun nəha səvəi iərmama mi nəha kimərfi raka irau mā trouəkure fwe ikin.”

⁴¹ Nəpın ten mwi nərmama me səvəi Iesu həregi nəresien nəha səvəi Jemes mine Jon, niemaha rəpi irəha. ⁴² *Ro iaminhi irə Iesu rəkwein irəha həuvehe. Rini pen ti nirəha i mā, “Kimiaha hiəuvəukurən raka noien səvəi nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Nəmə asori me səvənrəha sə kamhərimənu ia nirəha, kamhəfiəutə irəha, mamho nərmama kamho nəkwanraha. ⁴³ *Mətə

* **10:38:** Mak 14:36, Luk 12:50 * **10:39:** Wok Me 12:2, Rev 1:9

* **10:42:** Luk 22:25-26 * **10:43:** Mat 23:11, Mak 9:35

kīmīaha tihəpwəh noien iaminha irə ia kīmīaha me. Trini minuə kīmīaha riti rokeikei mə truvehē masori ia kīmīaha, in traməkeikei muvehē mo iərmama sə ramo tukwini nari m kīmīaha. ⁴⁴ Trini minuə kīmīaha riti rokeikei mə trasori makupwən ia kīmīaha, in traməkeikei muvehē mo iərmama sə ramo auər a wok səkīmīaha pam. ⁴⁵ *Kīmīaha tiho rəmwhēn a ia nirak. Iou, Iəməti Iərmama, iapkuvehē mhə mə nərmama tuho tukwini nari miou, mətə iakuvehē mə tako tukwini nari minraha, muvei pen nimiruien səiou trərəku suatuk ti nifi rakaian nari ia nərmama həpik.”

Iesu romasan nəmri iərmama riti nəghin nə Partimeas

⁴⁶ Iesu mine nərmama me səvənhi həuvehe mhəpirapw ia taon nəha Jeriko. Nəpin həier, nərmama həpik kamhəkurirə in. Partimeas, tini Timeas, raməkure ia nikare suatuk mamase mane m nərmama. Partimeas nənimen rifwə.

⁴⁷ *Nəpin riregi mə Iesu iəmə Nasaret rinauvehe, rinaməkwein əpwəmwis, minamini mə, “Iesu, kwənəkwus səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁸ Nərmama həpik hənise pen tukwe in, mhəni mə, “Afafa, məpwəh nəgkariien!”

Mətə Partimeas raripin maməkwein əpwəmwis mwi, mamini mə, “Iesu, kwənəkwus səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁹ Ia nəpin nəha Iesu rərer, mini pen ti nirəha i mə, “Həkwein iərmama nəha ruvehē.”

Irəha həkwein iərmama sə nənimen rifwə, mhəni pen tukwe in mə, “Agien, miskəmter! Iesu raməkwein ik mə tikevən tukwe.” ⁵⁰ Nənə

* **10:45:** 1Tim 2:5-6 * **10:47:** Mat 9:27, 15:22

iərmama nəha nənimen rifwə ruvehi raka səvənhi karkahu əpwəmwis məpwəh, miskəmter akwauakw, mevən ti Iesu.

⁵¹ Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikokeikei mə tako nəfe mik?”

Miregi iərmama nəha nənimen rifwə rini pen tukwe in mə, “Iahatən, iakokeikei mə nənimək trətui pwəh iakətə nari.”

⁵² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ramasan. Ikukurən nevəniən. Nahatətəien səim rinomasan raka nənimem.” Nənə təkwtəkwuni nəha nənimen rinamasan minətə nari. Nənə Iesu ramesi suatuk mamevən, iərmama nəha rukurirə i.

11

Iesu rapirapw fwe Jerusalem nərmama haməgnəgini in

¹ Irəha həuvən ipaka ti Jerusalem, mhəier pen ia Təkuər Olif^a ia kwopun nəha ipaka ti rukwənu mi nəha Petfas mine Petani. Ia nəpən nəha Iesu rərhi pen iərmama kəru səvənhi, ² mini pen ti nirau i mə, “Kimirau tirouevən fwe ia rukwənu nəha samarəti pen i. Nəpən tirouapirapw fwe ikin, tirouətə kwəti togki riti kinəkwi tərini, iərmama ripkəkure raka mhə irə. Tiroufi raka nari irə, rouəsigi rouvehe. ³ Trini minuə iərmama riti rəres kimirau i mə, ‘Rəfo iroufi raka nari ia kwəti togki?’ tirouni pen mə, ‘Tərimənu səkitaha raməres kwəti togki i, mətə tripkəpwəmwis mhə trərhi pehe mwi i.’” ⁴ Ia nəpən nəha krauevən rouətoni kwəti togki nəha kinəkwi tərini pen ipaka ti kwəruə ia nimwə

* **10:52:** Mak 5:34 a **11:1:** Olif, in nei riti. Rutə pik ia təkuər nəha.

riti ramærer ia suatuk. Nəpɪn kroufi raka nari irə, ⁵ nərmama nepwɪn səməme kamhærer ipaka ti nirau ia kwopun nəha həni mə, “Rəfo iroufi raka nari ia kwəti togki?” ⁶ Mətə krouni pen nəfe Iesu rıməni pen ti nirau i. Nəpɪn nərmama me nəha həregi, həseni irau krouevən. ⁷ Irau krouəsigi kwəti togki nəha rouvehe ti Iesu, rouəpənə pen karkahu əpwəmwis mi səvənrau ia təkuren. Nənə Iesu rəkure irə. ⁸ Nərmama həpik həpənə karkahu əpwəmwis me səvənraha ia suatuk. Nərmama nepwɪn mwi həpənə pen nımwai nei me sə hənərai ia nime i nari. ⁹ Nərmama səməme kamhəkupwən mine səməme kamhəkurirə ia Iesu, kamhəkwein əpwəmwis, mamhəni mə, “Səgnəgini Kumwesən!

Səkwein amasan ia iərmama i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha!

¹⁰ Səkwein amasan ia kig i rauvehe mə tru-vehi təmweheki kaha səkitaha Kig Tevit mərimənu ia kitaha!

Kəgnəgini Kumwesən ia neiai irənhə anan!”

¹¹ Nənə Iesu ruvnimwə ia Jerusalem, mevən ia nimwə səvəi Kumwesən, maməspau narimnari me fwe ikin. Mətə raməruarəv ro pen Iesu rəpwəh mırərig mevən fwe ia Petani irəha twelef nərmama me səvənhi.

Iesu rini pen ti nei riti mə tripkukua mhə mwi

¹² Rakwakwi irə irəha həier ia Petani. Iesu riregi nukumhə rinahi. ¹³ *Rəti pen mətoni niemis^b riti ramærer. Nımwan rıpik. Iesu revən mə trətə mə nukwan fwe ikin uə riwən. Revən ipaka tukwe,

* **11:13:** Luk 13:6 b **11:13:** Fiktri

mætə nīmwan me a. Nukwan riwən ti nəri nə mə
ripko mhə nəpīn atukwatukw sə nei nəha trukua
irə. ¹⁴ *Ro iamīnhi irə Iesu rīni pen ti nei nəha
mə, “Tərmama riti trəpwəh mwi nəniien nukwam
ia nəpīn riti.” Nəpīn Iesu rīni nəgkiariien nəha,
nərmama me səvənhi həregi.

*Iesu rəkoui irapw nərmama me ia nīmwa səvəi
Kumwesən*

¹⁵ Iesu mine nərmama me səvənhi həier pehe
ia Jerusalem. Nənə Iesu revən ia nīmwa səvəi
Kumwesən, minaməkoui irapw nərmama me
səməme kāmhamri pen nəmri nari ia narimnari
me mine səməme kāmhauehi nəmri narimnari
me.^c Rəvsini tepol me səvəi nərmama me
kāmhəvriwei mane me. Rəvsini jea me səvəi
nərmama səməme kauvehi nəmri menu me ti
nirəha, ¹⁶ minise pen ti nərmama mə tuhəpwəh
nuvehiien narimnari me mhəpi simwīn ia
kwopun nəha nīmwa səvəi Kumwesən ramərer
ikin. ¹⁷ Nənə Iesu rīnamahatən irəha mə, “Kīmərai
pen ia Nəkukua Ikinan mə,

‘Tukani nīmwa səiou
mə nīmwaḥwaki səvəi nərmama me ia
tənəmtənə me.’

Mætə kīmiaha hiəno ruvəuvehe kwopun sə rakres
me kāmhərkwaḥə ikin.”

¹⁸ *Nəpīn pris asori me mine nahatən me səvəi
Loa həregi nəgkiariien səvəi Iesu, kənamhətui su-
atuk mə tuhousi əpune. Irəha kāmhahekīr Iesu ti
nəri nə mə nərmama me pam nənimenraha rier ti
nahatənien səvənhi.

* **11:14:** Mak 11:20 **C 11:15:** Nərmama ia maket nəha
kāmhamri pen nəmri nari ia narimnari me səvəi nəḥwakiien.

* **11:18:** Mak 14:1

19 Nənə nəruarəv irə Iesu mine nərmama me səvənhi haraka ia Jerusalem, mamhəuvən.

20 *Rakwakwi irə ia nəpnəpin irəha həukurau ia kwopun niemis ramərer ikin, mhətə mə nei nəha ruvəmhiə fwe irənhə meste nuan me inhəripw.

21 Nənə Pita rerin rirhi nəgkiariien səvəi Iesu. Rini pen tukwe in mə, “Iahatən, ətə ro nei nəha ikinəkwein ərəha irə, ruvehe muvəmhiə pam.”

22 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Tiha-hatətə ia Kumwesən. 23 *Iakani nīpərhienien tukumiaha i trini minuə iərmama riti rini pen ti təkuər i mə, ‘Təkuər i, tiko mier mivə pen fwe ia təsi,’ mə nətərigien səvəi iərmama nəha rəpwəh nəmkiamkiien, mətə rahatətə əknekin ia nəfe rīməni mə tro, Kumwesən tro nəkwən. 24 *Ro iamīnhi irə iakani nīpərhienien tukumiaha i mə nəpin tihəfwaki, nəfe nəghin tihəres i, tihahatətə mə hiəuvəuvehi raka, nənə Kumwesən truvei pehe m kimiaha. 25-26 *Nənə nəpin tihərer mhəfwaki, trini minuə iərmama riti rino noien ərəha ia kimiaha, tihenouenou i. Tiho iamīnhi irə mə Tata səkimiaha ia neiai in mwi trenouenou noien ərəha me səkimiaha.”

Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhəres mə sin rəsəni wok sə Iesu ramo

27 Irəha həuvehe mwi ia Jerusalem. Nəpin Iesu ramavən ia kwopun nimwə səvəi Kumwesən ramərer ikin, pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe tukwe, 28 mhəres pen in mə, “Ikamo narimnari me

* 11:20: Mak 11:14 * 11:23: Mat 17:20 * 11:24: Mat 7:7

* 11:25-26: Mat 5:23, Mat 6:14-15

i ia nəkwai sin, uə sin rəsəni ik mə tiko narimnari me i?”

²⁹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi takəres kımiaha nəresien riti. Trini minuə hiəni atukwatukw tukw iou i, takini pehe tukumiaha i mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin. ³⁰ Tiho mhəni ro tukw iou i mə fwe kupwən, sin rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmama, Kumwesən uə iərmama riti?”

³¹ Nənə irəha həgkiari pəri, mamhəni mə, “Tsəfni irə i? Tuko səni mə Kumwesən rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmama, Iesu trini pehe mə, ‘Ro iaminihi irə rəfo hiəpwəh niniien nipərhiēnien ia nəgkiariien səvəi Jon?’ ³² Mətə ko səni mə iərmama riti rərhi pehe Jon uə?” Mətə irəha həhekir ti niniien iaminiha irə ti nəri nə mə nərmama me hahatətə ia Jon mə in profet pərhiēn riti.

³³ Ro pen həni pen ti Iesu i mə, “Kımaha iahəreirei.”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi ko iakəpwəh niniien tukumiaha i mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin.”

12

Iesu rusipekin ia nəmə ərəha me nepwin səməme kamhətui ti nime i krep riti

¹ *Ia nəpin nəha Iesu rinaməgkiari minraha minani nusipekinien me, minani mə, “Iəmə asori riti rəpwei nəkwus nəha krep ia nəmhien səvənhi, mukurei pen nəpai rukurau kurau irə, muəsi kəpwier mo nəkwan sə tukeivə testesi tıpwei krep ikin ti nuvehien nisen, mo mwi nəpai rəpwəmwis

* **12:1:** Aes 5:1-2

mutə tukətui ti krep ikin. Nəpin ro sampam irə, rəsəni nərmama nepwin həuvehe mhətui ti nime i krep səvənhi. Irəha tuhəmhū ikin, mhesi kwənkwai krep, mhəuai, mhəuvei pen nīpərin m iəmā asori. Iəmā asori rəmri pen nime i krep səvənhi ia rəginraha, mier mevən ia tənə əpə iti. ² Nəpin kwənkwai krep rīmruə, iəmā asori rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən mətə nāmā kamhətui ti nime i krep səvənhi. In rokeikei mā tuhəuvei pen kwənkwai krep nepwin səpwəni min. ³ Mətə irəha həkwtəmhiri iəmā nəha, mhousi, mhərhi pen i ramevən, mhəpwəh nuvei penien nari riti min. ⁴ Iəmā asori rərari, mərhi pen iərmama riti mwi sə ramo tukwini nari min revən. Nənə irəha housi kənpəwə, mho naurisien min. ⁵ Iəmā asori rərari mərhi pen riti mwi revən. Nənə irəha housi əpune. Irəha ho noien nəha ia nepwin mwi həpik. Həuəsi nepwin, mhousi əpune nepwin.

⁶ *Nənə nərmama me nəha kamho tukwini nari m iəmā asori həuvəiwən pām, mətə tini anan kua-tia sə rokeikei pik. Iəmā asori rərhi pen i ti nāmā kamhətui ti krep, mini mā, ‘Irəha tuhəsiai nərik.’

⁷ Mətə nəpin nāmā kamhətui ti krep hətoni tini iəmā asori, həni pen ti nīrəha me i mā, ‘Kwa tini iəmā asori nəha. Nəpin tata səvənhi tremhə, nime i krep i ruvehe mo səvənhi. Pwəh sousi əpune nənə nime i krep səvənhi truvehe mo səkitaha i.’ ⁸ *Nənə irəha həkwtəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia tanirua.

⁹ Iəmā asori səvəi nime i krep, trəfo nəha? Truvehe mousi əpune nāmā me nəha məseni pen

* 12:6: Mat 3:17 * 12:8: Hip 13:12

nime i krep sǝvǝnhi iǝ rǝgi nǝrmǝpǝ. ¹⁰ Rosi kǝmiaha hiǝpkǝvsini raka mhǝ nǝgkiariien i iǝ Nǝkukuǝ Ikinan uǝ?

‘Kǝruǝterei nǝha nǝmǝ kamhǝuvrhǝkin nimwǝ hǝnuǝ rǝrǝha, mhǝpwǝh,
tǝkw tǝkwuni nǝha ruvǝuvehe mǝno
kǝruǝterei sǝ rǝpi raka pam kǝruǝterei
me,
mǝkw tǝmhiri ǝknekin pam nimwǝ.

¹¹ Iǝrimǝnu sǝkǝtaha rǝno nǝri i, sǝtoni nǝmrǝtaha rier tukwe.’ ”

¹² Nǝnǝ nǝmǝ asori me hǝnuǝ tuhǝkw tǝmhiri Iǝsu, ti nǝri nǝ mǝ hǝregi mǝ in rǝni nusipekinien nǝha muǝsi irǝha i, mǝtǝ hǝnhǝkir nǝrmama, mhǝpwǝh Iǝsu, mamhǝuvǝn.

Ratukwatukw mǝ iǝrmama trǝrǝku tǝkis revǝn ti Kig Sisa uǝ rekǝm?

¹³ *Nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel hokeikei mǝ tuhǝkw tǝmhiri Iǝsu. Ro pen hǝrhi pen Farisi me nepwǝn mǝne nǝrmama nepwǝn sǝvǝi Kig Herot mǝ tuhǝuvǝn mhǝres Iǝsu narimnari me nepwǝn, mho in rǝfwǝkour iǝ nǝgkiariien sǝvǝnhi. ¹⁴⁻¹⁵ Nǝnǝ irǝha hǝuvehe mhǝni pen ti Iǝsu i mǝ, “Iahatǝn, iahǝukurǝn mǝ ik iǝmǝ sǝ ikani nǝpǝrhienien. Ikǝpwǝh nehekirien nǝrmama. Nǝmǝ asori uǝ nǝmǝ auǝr a ikahatǝn rǝmnǝmwhen a ti nirǝha, mahatǝn atukwatukw suatuk sǝ Kumwesǝn rokeikei mǝ nǝrmama tuhesi pen. Tiko mǝni ro tukumaha i mǝ ratukwatukw iǝ Loa sǝkǝtaha mǝ tahǝuvehi pen nǝmri tǝkis m Kig Sisa uǝ rekǝm?”

Mǝtǝ Iǝsu ruvǝukurǝn raka rǝrǝnraha mǝ hokeikei mǝ in trǝfwǝkour iǝ nǝgkiariien sǝvǝnhi. Nǝnǝ rǝni pen ti nirǝha i mǝ, “Rǝfo hiameipweipwi

* **12:13:** Mak 3:6

iou iam̃nhi irə? Həuvehi silin riti mhəuvehi mhəuvehe pwəh iakətə ro.” ¹⁶ Nənə irəha həuvei pen silin riti min. Nənə Iesu rəres pen mə, “Nənimwi iərmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?”

Miregi həni mə, “Nənimwi Kig Sisa m̃ine nəghi Kig Sisa.”

¹⁷ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən.”

Irəha həregi nəgkiariien səvənhi, nənimenraha rier.

Satusi me həres Iesu nəresien riti

¹⁸ *Satusi me nepw̃in həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iərmama sə ruvamhə ko r̃ipkətui mhə mwi.) Irəha həuvehe mhəres Iesu nəresien riti, mhəni mə, ¹⁹ * “Iahatən, Moses r̃imərai pen ia Loa səkitaha mə tr̃ini m̃inuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə tiñinrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərəhi nəkwərhakwərha me, rouəsihagin piəvi iəmə nəha. ²⁰ Mətə nərman sefen, irəha piəvnraha me. Sə rasori riri pran riti, krouəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, nənə iərman nəha remhə, məpwəh səvənhi pran. ²¹ Nənə piəvni səro kəru irə riri prən nəha, memhə mwi, məpwəh prən nəha, mətə tiñinrau riwən. Nənə piəvni səro kahar irə ro mwi iam̃nhi irə ²² meste irəha pam sefen həiri prən nəha, mhemhə pam, nənə prən nəha rəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, memhə

* **12:17:** Rom 13:7 * **12:18:** Wok Me 23:8 * **12:19:** Dut 25:5

mwi. ²³ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nāpin nāha Kumwesən tro nārmama hətui mwi ia nemhāien, pran nāha sāvai sin, ti nāri nā mā nārman me nāha sefen irāha pam hāmāiri in?”

²⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirāha i mā, “Kimiāha hiāreirei nīpwrai nāgkiariien me ia Nākukuā Ikinan, mhāreirei mwi nīskaiien sāvai Kumwesən. Ro iaminhi irā mine nahatānien sākimiāha ripkatukwatukw mhā. ²⁵ Nāpin nārmama tuhātui mwi ia nemhāien, nārman tuhāpwāh niriiēn nīpran, nīpran tuhāpwāh nesi penien nārman. Mātā irāha tuhāmwhen nagelo me ia neiai.

²⁶ *Nānā nāgkiariien sāvai nāgkiariien i hiamāni mā iārmama ko ripkātui mhā mwi ia nemhāien. Rosi kimiāha hiāpkāvsini raka mhā nāgkiariien nāha ia Nākukuā Ikinan Moses rīmārai rani nei nāha nāpw rauāk irā mātā ripkahi āmwesi mhā? Ia kwopwi nāgkiariien nāha, Kumwesən rīmāni pen ti Moses i mā, ‘Iou Kumwesən sāvai Epraham mine Kumwesən sāvai Aesak mine Kumwesən sāvai Jekop.’ ²⁷ In ripko mhā Kumwesən sāvai nārmama me sāmāme hāuvamhā, mātā in Kumwesən sāvai nārmama me sāmāme kamhāmīru. Kimiāha nahatānien sākimiāha ripkatukwatukw anan mhā.”

Nāfe nāha loa rasori ia loa me?

²⁸ *Iahatān riti sāvai Loa ruvehe miregi irāha kamhāres irāha me i. Nāpin rīregi mā Iesu rini pen atukwatukw ti nirāha i, in rāres pen Iesu i mā, “Nāfe nāha loa rasori ia loa me?”

* **12:26:** Eks 3:2,6 * **12:28:** Luk 10:25-28

29 *Miregi Iesu rini mə, “Loa sə rasori in nəha Moses riməni mə, ‘Kimiaha nəkur Isrel! Tihətərig amasan! İərimənu Kumwesən səkitaha in əpa kuatia. 30 Nənə tikaməkeikei mokeikei İərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nimiruien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim, mokeikei in ia niskaiien me pam səim.’ 31 *Nənə loa səro kəru irə in i mə, ‘Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.’ Loa riti mwi riwən rasori mwi məpi raka loa mi nəha.”

32 Miregi iahatən səvəi Loa rini pen ti Iesu i mə, “İahatən. Nəgkiariien səim ratukwatukw. Ikani niperhienien mə İərimənu in kuatia. Kumwesən riti mwi riwən, mətə in əpa. 33 *İərmama traməkeikei mokeikei in ia rerin me pam, mokeikei in ia nətərigien me pam səvənhi, mokeikei in ia niskaiien me pam səvənhi. In traməkeikei mokeikei piəvni rəmwhen rokeikei atukw a in. Noien nəha ramasan məpi raka iərmama rousi əpune nərimiru me, muvani nıpwranraha ia nıfatə, muvei pen m Kumwesən.”

34 Nəpin Iesu rətə mə iahatən səvəi Loa ramini pen nəgkiariien sə ratukwatukw min, rini pen tukwe in mə, “Ik ipaka ti nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” Kurirə irə nərmama pam həhekır Iesu. Riti mwi riwən rəres pen nəresien min.

Kristo in tini sin?

* 12:29: Dut 6:4-5 * 12:31: Lev 19:18 * 12:33: Dut 4:35, Aes 45:21, 1Saml 15:22, Hos 6:6

³⁵ Nəpin Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, rəres pen irəha i mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa haməni mə Kristo in tini Kig Tevit? ³⁶ Kig Tevit atukwatukw, nəpin Nənimwin Ikinan rinərə irə, riməni irapw mə,

‘Kumwesən^a rini pen ti Iərimənu səiou mə,

Əkurei ia nikarek mwatuk

mesite tako nərmama səməme haməmwəki ik həuvehe,

tikərpwi utə tipage nisum mi ia nirəha.’

³⁷ Ia nəgkiariien nəha Kig Tevit atukwatukw rinəkwein Kristo mə Iərimənu səvənhi. Mə ro iamini irə rəfo irəha kamhəni mə in tini Kig Tevit?”

Nəkuər nəha rerinraha ragien mə tuhətərig ia Iesu.

³⁸ Nəpin Iesu ramahatən irəha i, mani mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəsiari ti nahatən me səvəi Loa. Irəha hokeikei mə tuharkahu ia karkahu əpwəmwis me mamhan. Ia kwopun kamo maket me ikin hokeikei mə nərmama tuhəkwein irəha ia nisaiien. ³⁹ Ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkure ia kwopun amasan me. Ia nəveginien asori me hokeikei mə tuhəkure ia kwopun kamsiai nəmə asori me ikin. ⁴⁰ Irəha kamhəpeki raka nautə səvəi nıpran me səməme nərman me səvənraha hemhə mhəpwəh irəha. Kamhəfwaki ia nəfwakiien əpwəmwis me mə nərmama tuhəsiai irəha. Kumwesən trərpwin noien ərəha me səvənraha rasori mwi.”

^a **12:36:** Nəgkiariien səvəi nəkur Kris riməni iamini irə mə, “Iərimənu rini pen ti Iərimənu səiou.”

Pran riti sə ruvei pen mane səvənhi sampam m Kumwesən

⁴¹ *Iesu raməkure ipaka ti kwopun kamerukw pen mane m Kumwesən ikin, maməspau nərmama me kamherukw pen mane me səvənraha. Nərmama me səməme nautə səvənraha rasori həpik herukw pen mane asori.

⁴² Mətə pran riti fwe ikin. Səvənhi iərman remhə məpwəh in. Nautə səvənhi riwən. Ruvehe merukw pen silin ouihi mi kəru.

⁴³ *Nəpin Iesu rətoni, rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nırəha i mə, “Iakani nıpərhiénien tukumiaha i mə prən nəha iərman səvənhi remhə məpwəh in, nautə səvənhi riwən, in rerukw pen mane rasori məpi raka nərmama me pam nəha səməme kamherukw pen mane m Kumwesən. ⁴⁴ Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə nərmama me nəha nautə səvənraha rasori. Həuvehi raka nıpərin a mhəuvei pen m Kumwesən. Mətə prən nəha nautə səvənhi riwən ruvei pen mane me pam səvənhi sə truvehi nəveginien irə.”

13

Iesu rini irapw mə tukamevən tukousi testesi pam nimwə səvəi Kumwesən

¹ Nəpin Iesu rınamier ia kwopun nimwə səvəi Kumwesən ramərer ikin, iərmama riti səvənhi rini pen tukwe in mə, “Iahatən. Ətə ro nimwə səvəi Kumwesən. Kınə ia kəruəterei asori me. Nimwə me i hamasan pik.”

* **12:41:** 2King 12:9 * **12:43:** 2Kor 8:12

²* Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikətə nimwə asori me i? Tukamevən tukousi testesi pam, kəruətərei riti ko rəpwəh nərəer əknekinien ia riti.”

³ Nəpın Iesu raməkure ia Təkuər Olif, maməti əpwəmwis pen ia nimwə səvəi Kumwesən, Pita mine Jemes mine Jon mine Antru həres afafa in mə, ⁴ “Tiko mini ro tukumaha i mə narimnari me nəha truvehə tinesən? Nəfə nımtətien truvehə mahatən pen mə nəpın səvəi narimnari me nəha ruvəuvehə ipaka?”

⁵ Miregi Iesu rini pen ti nırəha i mə, “Kimiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kimiaha.

⁶ Nərmama həpik tuhəuvehə ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo. Tuheikuə ia nərmama həpik. ⁷ Nəpın tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagənien mə ‘naruagənien riti fwe’ uə ‘naruagənien trutə,’ tihəpwəh nehekirien. Nəri nəha traməkeikei muvehə, mətə ripko mhə ihi nəpın sampam.

⁸ * Nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. Kwopun me nepwın nimwnimwien trikiu. Nukumhə trahi nərmama. Mətə narimnari me i rəmwhen a ia pran sə rinamregi təkutan rinaməmisə ti nərəhiien iəkunouihi.

⁹ * Kimiaha tihamətə amasan ia kimiaha me. Nərmama tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkimiaha. Fwe ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel tuhərisi kimiaha. Tihərer ia nəmri kig me mine ia nəmri nərmama səməmə kamhərimənu ti nəri

* **13:2:** Luk 19:44 * **13:8:** Aes 19:2, 2Kron 15:6 * **13:9:** Mat 10:17-20

nə mə kimiaha nərmama me səiou. Tihərer ia nəmriñraha mhəvisau irapw nəgkiariien amasan səiou mĩnraha. ¹⁰ Nəgkiariien amasan səiou traməkeikei mukupwən mevən ti nərmama pam ia tənəmtənə me kurirə irə nəpĩn sampam truvehe.

¹¹ *Nəpĩn nərmama tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkimiaha, kurirə hiəgkiari, tihəpwəh nətərig pikien ia nəfe tihəni. Mətə ia nəpĩn səkimiaha tihəgkiari irə, tihəskəmter, mhəgkiari, ti nəri nə mə ripko mhə kimiaha atukwatukw tihəgkiari, mətə Nənimwĩn Ikinan truvei pehe nəgkiariien m kimiaha hiəgkiari.

¹² *Ia nəpĩn nəha iərmama truvei pen piəvni anan ia rəgi nərməpə mə tukousi əpune. Tata me tuho mwi iamĩnhi ia tinĩnraha me. Nəkwərhakwərha me tuhəskəmter mhəni ərəha səvənraha me tata mine mama, mhəuvei pen irəha mə tukousi əpune irəha. ¹³ *Nərmama me pam tuhəmwəki kimiaha ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou. Mətə iərmama sə trərer əknekin ia nahatətəien səvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truehimiru in.”

Nərəhaien asori ia Jerusalem

¹⁴ * “Kimiaha tihətoni nəri Profet Taniel rĩməni kani mə ‘Nəri sə rərəha anan mamouraha narimnari ikinan.’ Tramərer ia kwopun sə ripkatukwatukw mhə mə trərer ikin.^a Ia nəpĩn

* **13:11:** Luk 12:11-12 * **13:12:** Mat 10:21 * **13:13:** Mat 10:22, Jon 15:21 * **13:14:** Dan 9:27, 11:31, Dan 12:11 ^a **13:14:** Trərer ia kwopun ikinan anan ia nimwə səvəi Kumwesən.

nəha tihətoni, (iərmama sə raməvsini nəkukuə i traməkeikei mukurən nīpwran), nərmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhap mhərkwafə ia təkuər me. ¹⁵ *Trini minuə iərmama riti ramapwis ia təkure nimwə səvənhi, traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvnimwəien mə truvehi nari riti. ¹⁶ Trini minuə iərmama riti raməmhū ia nəmhien səvənhi, traməkeikei map akwauakw, məpwəh nīrərigien mevən imwəni mə truvehi səvənhi tinari. ¹⁷ *Trərəha anan ti nīpran me səməme tuhəpəmpəm mine səməme tuhaməuvei kənunu m nəkwərhakwərha əmtəmetə me ia nəpīn nəha ¹⁸ Tihəfwaki mə nəpīn nəha trəpwəh nuveheien ia nəpīn səvəi nəkwieien, ¹⁹ *ti nəri nə mə nəpīn nəha nəpīn səvəi nəərəhaien. Nərəhaien nəha trasori məpi raka nəərəhaien me pam səməme həuvəuvehe raka fwe nukunə narəien^b mesite pehe ipwet mine. Nənə nəərəhaien riti mwi riwən truvehe məpi raka. ²⁰ Ko nəərəhaien nəha ravən əpwəmwis, nərmama me hemhə pam. Mətə Iərimənu tro nəpīn sə nəərəhaien nəha travən irə rukwakwa. In tro iaminhi irə mə truvehimiru nərmama me səvənhi səməme ruvərfi raka irəha. ²¹ Ia nəpīn nəha, trini minuə iərmama riti rini pehe tukumiaha i mə, 'Hətə ro Kristo i' uə 'Hətə ro Kristo nəha,' kīmiaha tihəpwəh niniien nīpərhienien irə. ²² *Nərmama tuhəskəmter. Nepwīn tuhəni mə irəha Kristo, mətə neikuəien. Nepwīn tuhəni mə irəha profet, mətə neikuəien. Tuho nīmətəien

* **13:15:** Luk 17:31 * **13:17:** Luk 23:29 * **13:19:** Dan

12:1, Joel 2:2, Rev 7:14 ^b **13:19:** Uə fwe kupwən ia nəpīn nəha Kumwesən rino neiai mine tīprənə mine narimnari me pam.

* **13:22:** Dut 13:1-3, Rev 13:13

me mine narimnari me narmama tuhətoni
mhərkərinari irə. Irəha tuhəmwur mə tuheikuə ia
narmama səməme Kumwesən ruvərfi raka irəha,
trini minuə irəha həukurən noien. ²³ Mətə kimiaha
tihaməsiari. Narimnari me pam iakukupwən
muvəni raka tukumiaha i.”

Kristo truvehe mwi

²⁴ *Iesu riripin mini mə, “Mətə nəpən nərəhaien
nəha truvehe mukurau pam,
‘meri truvehe mīpitəv,

məkwə trəpwəh nəhiapwien,

²⁵ kəməhau me ia nimagouagou tuhəsasəsas,
narimnari me ia nimagouagou həskai pīk,
Kumwesən trikiukiu ia nirəha.’

²⁶ Kurirə irə narmama tuhətoni iou, ləməti
lərmama, ia nəpuə iakauvehe ia niskaiien asori
mine nukuraanien asori. ²⁷ *Ia nəpən nəha
takərhi raka nagelo me səiou həuvrehi, mhəuvesu,
mhəuveraha, mhəuvarei, mhəuvən ia kwopun
me pam ia tiprənə i, mhəpeki narmama me
səməme iakimərfi irəha mə səiou, mhəpeki irəha
mhəuvehe.

²⁸ Həregi ro nusipekinien səvəi nei nəha
niemis. Nəpən rīnarkwi pen tukun sə rīmərməru
minaməpirpīr, kimiaha hiəukurən mə nəpən səvəi
nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka. ²⁹ Rəmwən
a mwi, nəpən kimiaha tiətoni narimnari me
i hənəmāier pehe, tiəukurən mə iou, ləməti
lərmama, iakuvəuvehe ipaka, rəmwən a
iakamərer ia kwəruə ia nīm wə mə takuvnimwə
pehe. ³⁰ Iakani nīpərhienien tukumiaha i mə
narmama səməme kāmhamīru təkwtəkwuni mine

* 13:24: Rev 8:12 * 13:27: Mat 13:41

tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe. ³¹ Neiai mine tiprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.

³² Mətə nəpən səvəi nəri nəha, uə aoa səvənhi, iərmama riti riwən rukurən. Nagelo me ia neiai mine iou mwi, Tini Kumwesən, iahəreirei. Mətə Tata səiou, in əpa rukurən. ³³ Kimiaha tihaməsiari, ti nəri nə mə hiəreirei mə nəpən nəha truvehe tinesən. ³⁴ *Rəmwəhen a ia iərmama riti ravən əpwəmwis, məseni pen narimnari me səvənhi ia rəgi nərmama me səməmə kamho tukwini nari min. Irəha pam səvənraha wok rarə. Nənə nəpən iərmama nəha ramier irə rini pen ti iərmama sə raməkure ia kwəruə ia nimwə səvənhi mə, 'Tikamətui amasan ti səiou narimnari me, məpwəh napriien.'

³⁵ *Ro iamənhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriien, ti nəri nə mə hiəreirei mə iəmə asori səvəi nimwə truvehe tinesən. Truvehe ia nəruarəv uə ia nəpən uə ia nəpən rələ rakaka irə uə ia nəpnəpən. ³⁶ Rərəha mə ruvehe akwauakw mətəni hiamapri. ³⁷ Nəfe iakamini pehe tukumi-aha i, iakamini pen ti nərmama me pam mə, 'Hətui amasan, mhəpwəh napriien!' "

14

Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui suatuk ti nousi əpuneien Iesu

* **13:34:** Mat 25:14 * **13:35:** Luk 12:38

¹ *Nəpin kəru mwi nəkur Isrel ho Pasova irau nəveginien asori sə hani bred sə yis riwən irə.^a Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa kamhətui suatuk riti mə tuhəuvən afafa, məkwətəmhirī Iesu, mhousi əpune. ² Irəha kamhəni mə, “Pwəh kitaha səpwəh nəkwətəmhirīien Iesu ia nəpin səvəi nəveginien asori. Rərəha mə nərmama niemaha trəpi irəha kamho nurigrigien asori tukwe.”

Pran riti rətəgi pen senta ia nukwəne Iesu

³ *Nəpin Iesu ramarə ia rukwənu nəha Petani, ruvnimwə pen ia nəkwai nimwə səvəi Saemon. (Saemon nəha kupwən nemhəien skai ro tekīn.) Iesu raməkure maməni nari. Pran riti ruvehe mauvehi potel riti kīno ia kəruətərei riti nəghin nə alapasta. Fwe ia nəkwai potel nəha senta sə kīno ia nat atukwatukw.^b Nənimen rutə pīk. Prən nəha rətəfi tərhui potel nəha, mətəgi pen ia nukwəne Iesu.

⁴ Mətə nərmama nepwīn niemaha rəpi irəha, kamhəni pen ti nīrəha me i mə, “Rəfo ramouraha senta ianhi? ⁵ Ramasan mə ripkəmri pen a nəmri nari ia senta nəha pwəh iərmama riti ruvehi. Rukurən nuvehīien mane asori muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.” Nənə kamhəski prən nəha.

* **14:1:** Mak 11:18 **a 14:1:** Iərimənu riməni pen ti nəkur Isrel mə irəha tuhaməkeikei mho Pasova irau nəveginien asori sə hani bred sə yis riwən irə. Tuho ia nuk nuk me mə rerīnraha trīrhi nəpin Iərimənu riməivə ueni nimwə səvənraha ia tənə Ijip, məpwəh nousi əpuneien nəmritaik səvənraha: Eks 12:1-19 * **14:3:** Luk 7:37-38
b 14:3: Nat in nei riti. Nīpekīn rapein amasan. Rutə ia tənə səvəi nəmə Intia isipwīn ti tənə səvəi nəkur Isrel. Ro pen nənimen rutə pīk.

⁶ Mətə Iesu rini mə, “Tihəpwəh nəskiien prən i! Rəfo hiamō iam̄inhi irə? In ramo noien amasan riti miou. ⁷ *Nərmama me səməme nautə səvənraha riwən tuhamarə kimiaha m̄inraha ia nəp̄in me. Nəp̄in hiənuə tihəsitu ia nirəha, hiəukurən nasituien. Mətə iou tapkarə mhə kitaha m̄ kimiaha nəp̄in me. ⁸ *Prən i rino nari riti rəmwhen irə mə tro. Rukupwən mətəgi pehe senta maməpnəpenə ia n̄ipwrak mə tuk̄inimwi. ⁹ Iakani n̄ipərhiēnien tukumiaha i mə nərmama tuhəvisau irapw nəgkiariien amasan səiou ia kwopun me ia tiprənə i, mhəvisau irapw nəfe prən i rino miou mə nərmama rer̄inraha tramrhi.”

Jutas truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki in

¹⁰ Jutas Iskariot, in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu, revən ti pris asori me mə trəgkiari m̄inraha. Revən m̄ini mə, “Takuvei pehe Iesu m̄ kimiaha.” ¹¹ Nəp̄in pris asori me həregi nəgkiariien səvənhi, rer̄inraha ragien tukwe. Həni mə tuhəuvei pen mane min. Nənə Jutas rinamətui suatuk mə truvei pen Iesu ia rəginraha.

Iərmama kəru səvəi Iesu krouəpnəpenə ti nəveginien kaməni bred səyis riwən irə

¹² *Neste atukwatukw nəp̄in nəha tuhani bred səyis riwən irə. (Ia nəp̄in asori nəha, nərmama kamhousi əpune sipsip me səvəi Pasova.) Nərmama me səvəi Iesu həres pen Iesu i mə, “Kwopun pəku nəha ikokeikei mə kimaha tahəuvən mhəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova ik̄in, nənə, ik̄ tikəni?”

* **14:7:** Dut 15:11 * **14:8:** Jon 19:40 * **14:12:** Eks 12:6, 14:20

¹³ Nənə Iesu rərhi pen iərmama mi kəru səvənhi mini pen ti nirau i mə, “Kimirau tirouevən fwe ia Jerusalem. Iərman riti trəpi raka kimirau ia suatuk, mauvehi tikinari riti nui rukuər irə. Iroukurirə pen in. ¹⁴ Nəp̄in revən muvnmwə ia nəkwai nimwə, iroukurirə i, rauevən, rouni pen ti iəmə asori səvəi nimwə nəha mə, ‘Iahatən səkitaha rani mə, nimwə əfo nəha tahani pəri nəveginien səvəi Pasova kimaha səiou me nərmama me ikin?’ ¹⁵ Nənə in triri kimirau mevən fwe irənhə ia nimwə nəha mahatən rum asori riti. Narimnari me pam hənəmak raka fwe ikin. Ia rum nəha kimirau tirouəpnəpenə tukutaha.”

¹⁶ Nənə iərmama mi nəha səvəi Iesu krouier, rouevən fwe ia Jerusalem, rouətə narimnari me pam rosi a Iesu rīməni pen ti nirau i. Nənə krouəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova.

Jutas truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki in

¹⁷ Ia nəruarəv Iesu ruvehe irəha twelef nərmama me səvənhi. ¹⁸ *Nəp̄in kamhani pəri nari irə, Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani n̄pərhiēnien tukumiaha i mə kimiaha riti truvei pen iou ia rəgi nərmama me səməme kamhəmwəki iou. Kimiaha riti raməni pəri nari kimrau min.”

¹⁹ Nəp̄in irəha həregi nəgkiariien nəha, rerinraha rəpou. Həuvehe kuatia kuatia mamhəres Iesu i mə, “Sin nəha ikani? Iou?”

²⁰ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani kimiaha riti ia twelef nərmama me i səiou. Iərmama sə rameitesi bred ia tikiplet kuatia kimrau min. ²¹ Iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei

* **14:18:** Sam 41:9

memhə rəmwhen kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvei pen iou ia rəgi nərmama me səməme kamhəmwəki iou. Ramasan pik mə ripkəpwəh a nətuiien.”

Nəp̄in sampam Iesu rəni nari irəha nərmama me səvənhi

²² Nəp̄in nəha kamhani nari irə, Iesu ruvehi bred məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə məkwsen muvei pen m səvənhi me nərmama me, mini pen ti nirəha i mə, “Tihəuvehi. In i n̄ipwrak.”

²³ Kurirə irə in ruvehi kap waen, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə muvei pen m̄nraha irəha pam hən̄imwi waen ia tikikap nəha.

²⁴ *Nəp̄in Iesu rauvei pen m̄nraha, in rini mə, “In i n̄itek sə trərihi tərini əknek̄in nəgkiariien vi səvəi Kumwesən. Traiu ti nərmama həp̄ik. ²⁵ Iakani n̄ipərhiēnien tukumiaha i mə tapkən̄imwi mhə mwi waen meste takən̄imwi waen vi ia n̄itətə sə Kumwesən ramər̄imənu irə.”

²⁶ Nənə irəha hani n̄ipu riti, mho sampam irə, mhəier mhəuvən ia Təkuər Olif.

Iesu rini mə tukamevən nərmama me səvənhi tuhap kirkiri mhəpwəh in

²⁷ *Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Tukamevən k̄im̄iaha pam tihap raka ia nirak. Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan mə Kumwesən rini mə, ‘Iou takousi iərmama sə ramətui ti sipsip, sipsip me tuhaiu kirkiri.’

* **14:24:** Sek 9:11, Jer 31:31-34, 1Kor 10:16, Hip 9:20
Mak 14:50

* **14:27:**

28 *Mətə in tro iakətui mwi ia nemhəien səiou. Takətui raka, mevən fwe ia tənə Kalili. Iou takukupwən kimiaha tihəkurirə.”

29 Mətə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Irəha pam tuhap raka ia niram, mətə ripko mhə iou.”

30 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Takani nīpərhienien tukw ik i ipwet ia nəpīn, kurirə rələ rakaka səro kəru irə, ik tikini m kahar mə ikreirei iou.”

31 *Mətə Pita rəgkiari asori mə, “Trini minuə həni mə takaməkeikei memhə krau mik, mətə ko iakəpwəh niniien mə iakreirei ik.” Nənə irəha pam həni nəgkiariien kuatia.

Iesu revən fwe ia Ketsemane, maməfwaki fwe ikin

32 *Irəha həuvən ia kwopun riti nəghin nə Ketsemane. Iesu rini pen ti səvənhi me nərmama me i mə, “Kimiaha tihaməkure ia kwopun i. Pwəh iou iakevən məfwaki.” 33 Nənə in riri Pita, Jemes, mine Jon harevən irəha min. Ia nəpīn nəha in rinamregi rərəha, rerin rəpou pik. 34 *Nənə rini pen ti nīrəhar i mə, “Rerik rəpou pik ipaka iakemhə tukwe. Tiamharo i mharəpwəh napriien.”

35 Nənə Iesu revən ouih i a mwi, mimwei ia tiprənə, məfwaki, maməres suatuk riti mwi mə nəpīn nəha trukurau irə. 36 *In rini mə, “Tata keikei, narimnari me pam riməru tukw ik. Tikuvehi raka kap i pwəh iakəpwəh nənimwiiien. Mətə tikəpwəh noien rəmwhen sə iakokeikei, mətə tiko rəmwhen sə ikokeikei.”

* 14:28: Mat 28:16, Mak 16:7

* 14:31: Jon 11:16

* 14:32:

Jon 18:1

* 14:34: Jon 12:27

*

14:36: Rom 8:15, Kal 4:6, Mak

10:38, Jon 6:38

³⁷ Nənə Iesu rəfwaki pam, mirərig pehe mətoni Pita mine Jemes mine Jon kamharapri. Nənə in rini pen ti Pita i mə, “Eh, Saemon, rəfo ikamapri, ko ipkətui mhə nəpın ouihi a uə? ³⁸ *Tiharətui mharəfwaki mə tiharəpwəh nımweijen ia nərəhaien. Nipərhiendien, rerimiahaha ragien mə tihəfwaki, mətə nıpwramiahaha rəpou.”

³⁹ Nənə Iesu rirərig mevən məfwaki mwi, mini a nəgkiariien sə riməni kupwən. ⁴⁰ Nənə mirərig pehe mwi mətə irəhar kamharapri mwi, ti nəri nə mə napriien ruvəuvehi irəhar. Nənə harfi nəmrınrahar, mətə harreirei mə tuharni pen nəfe tukwe in.

⁴¹ Nənə Iesu revən səro kahar irə muvehe mini pen ti nırəhar i mə, “Hiamarapri, mamharuvehi ihi napwisien səkimiahar? Nəmwən. Nəpın nəha ruvəuvehe. Iərmama riti truvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nəmə ərəha me. ⁴² Tiharo mharərer. Pwəh saməuvən. Hətə ro, iərmama nəha trini pui iou ruvəuvehe ipaka.”

Nərmama səməme kamhəmwəki Iesu həuvehe mhəkwtəmhiri in

⁴³ Nəpın Iesu raməgkiari ihi, Jutas, in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu, ruvehe irəha nərmama me həpik. Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənərhi pen irəha. Nepwın kamhəuvehi nau. Nepwın kamhəuvehi nıpəri nei.

⁴⁴ Jutas rınəgkiari raka mınraha mə, “Iərmama sə takakei min, iəmə nə in nə. Kimiahaha tihəkwtəmhiri, mhəiri raka mhəuvən, mhətui amasan mə trəpwəh napien.” ⁴⁵ Nənə nəpın

* **14:38:** Luk 11:4

Jutas ruvehe ia kwopun naha, revan atukwatukw ti Iesu, mini ma, “Iahaten!” Nana makei min.
⁴⁶ Jutas rakei min, nana narmama me hauvehe mhakwtamhiri. ⁴⁷ Metə iarmama riti sə ramərer ipaka ti Iesu reivi raka nau səvanhi, marai iarmama riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan, marai raka nikare nifregin.

⁴⁸ Nana Iesu rini pen ti niraha i ma, “Rəfo hiəuvehi nau me mine nipərpəri nei me mhəuvehe ma tihakwtamhiri iou iamini irə? Nətarigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə? ⁴⁹ *Ia nərineiv m neis mine iakamarə kitaha m kimiaha fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahaten narmama. Rəfo həpwəh nəkwtamhirien iou ia nəpin naha? Metə hiamə iamini irə ma nəgkiariien sə Nəkukuə Ikinan riməni truvehe mukuə.”
⁵⁰ Irəha həkwtamhiri Iesu. Nana narmama me pam səvanhi həpwəh in mhəp.

⁵¹ Təmaruə riti rakurirə Iesu. Rauvegi a nipwran ia ravaravar. Narmama me həuvehe mhəkwtamhiri. ⁵² Metə resi raka ravaravar ia nipwran maiu auə a map.

Iesu rərer ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel

⁵³ Narmama me həiri Iesu mhəuvən ti pris asori anan. Pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel, mine nahaten me səvəi Loə, hənousəsimwin pen pam raka irəha me tukwe.
⁵⁴ Nəpin həiri pen Iesu mamhəuvən, Pita rakurirə ia Iesu mamavən isipwin tukwe meste nari fwe ia nikare nimwə səvəi pris asori anan. Nana

* **14:49:** Luk 19:47, 21:37, Jon 18:20

muvnimwə maməkure irəha iotukwininari me, mamərhiəpw ia napw.

⁵⁵ Nənə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui nərmama nepwin mə tuhəni irapw nəri ərəha riti sə Iesu rino uə riməni. Nəmə asori me hokeikei mə tuhəregi pwəh housi əpune Iesu tukwe. Mətə irəha həpkətə mhə nari riti.

⁵⁶ Rəknekin ti nirəha ti nəri nə mə nərmama həpik həskəmter mamheikuə ia nəfe hənətoni Iesu rino uə həməregi in riməni, mətə nəgkiariien səvənraha rəpkuvehe mhə mo kuatia.

⁵⁷ Nənə nərmama nepwin həskəmter mamheikuə ia Iesu mamhəni mə, ⁵⁸ **“Kīmaha iahəregi iəmə i riməni mə, ‘Iou takouraha nimwə i səvəi Kumwesən sə nərmama həno ia rəgīnraha. Nəpīn kahar rukurau takuvrhəkin riti mwi nərmama tuhəpwəh noien ia rəgīnraha.’ ”* ⁵⁹ Həni iamīnhi irə, mətə nəgkiariien mwi səvənraha rəpko mhə kuatia.

⁶⁰ Nənə pris asori anan rərer ia kurkwan ia nirəha mərəs pen Iesu i mə, “Nəgkiariien riti riwən tikini? Rəfo ia nəgkiariien nəha irəha kamhəni mamhousi ik irə?” ⁶¹ **Mətə Iesu rəpnəpen, məpwəh nəgkiariien.*

Nənə pris asori anan rəres pen mwi mə, “Rəfo? Ik Kristo? Kumwesən sə kamini vivi in tini nə ik?”

⁶² Miregi Iesu rini mə, “Iou i. Tukamevən kīmīaha tihətoni iou, Iəməti Iərmama, takaməkure ia nīkare Kumwesən mwatuk sə in nīskaiien səvənhi rasori. Tihətoni mwi iou takauvehe ia nəpuə me ia nīmagouagou.”

* **14:58:** Jon 2:19-21 * **14:61:** Mak 15:5, Luk 23:9

⁶³ Nənə nəp̄in pris asori anan r̄iregi, reitehi karkahu s̄əv̄ənhi, m̄ini mə, “K̄itaha ts̄ətui īərmama riti mwi tro pui īəm̄ə i t̄i nəfe? ⁶⁴ *Hīəuv̄əregi raka mə in r̄ini ər̄əha Kumwes̄ən. N̄ət̄əriḡien s̄əkimiaha mə ts̄əfo ir̄ə?”

Nənə ir̄əha pam həni mə Iesu tram̄əkeikei memh̄ə. ⁶⁵ Nepw̄in h̄əsk̄əmter mh̄ərḡəv̄əsi pen in. Nepw̄in hous̄əman n̄ənimen, mamh̄əūəsi in, mamh̄əni mə, “Ni ro n̄əḡkiariien s̄ə ruku pen t̄i N̄ən̄imw̄in mə sin rūəsi ik!” Nənə naruaḡən me s̄əv̄əi pris asori anan ir̄əha mwi h̄əuvehi mh̄əp̄wi.

Pita r̄ini mə in r̄ireirei Iesu

⁶⁶ Pita in fwe inh̄əripw̄ ia n̄ikare nimw̄ə s̄əv̄əi pris asori anan. Nənə pran riti s̄ə ramo tukwini nari m pris asori anan ruvehe. ⁶⁷ Nəp̄in r̄ətoni Pita ram̄ərhīəpw̄ ia napw̄, r̄əti ət̄er ir̄ə, m̄ini mə, “Ik mwi ikinamav̄ən p̄əri kimirau Iesu īəm̄ə Nasaret.”

⁶⁸ M̄iregi Pita r̄ini mə, “Rek̄əm. Iou iakreirei īəm̄ə n̄əha, m̄ireirei nəfe i ikam̄ini.” Nənə Pita r̄əpw̄əh n̄ikare nimw̄ə s̄əv̄əi pris asori anan mev̄ən ipaka t̄i kw̄ərūə asori riti s̄ə n̄ərmama kamh̄əuv̄nimw̄ə pehe ir̄ə. Nənə r̄əīə riti rakaka.

⁶⁹ Nənə pran s̄ə ramo tukwini nari ruvehe minam̄ini mwi t̄i n̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄ərer ipaka t̄i Pita i mə, “Īəm̄ə i in riti ia n̄ir̄əha.”

⁷⁰ M̄ət̄ə Pita r̄ini mwi mə, “Rek̄əm. R̄ipko mh̄ə iou riti ia n̄ir̄əha.”

Nənə h̄ərer ouihi a mwi. N̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄ərer ipaka tukwe in həni pen mwi mə, “N̄ip̄ərhīenien, ik riti ia n̄ir̄əha t̄i n̄əri nə mə ik īəm̄ə Kalili.”

* 14:64: Jon 19:7

⁷¹ Miregi Pita rini mā “Mə iakameikuə pwəh Kumwesən rərpwin noien ərəha səiou. Iakani pehe tukumiaha i kwəsua hi anan mā iou iakreirei iəmə nəha kimiaha hiaməni.”

⁷² *Pita rini iaminihi irə nənə təkwtəkwuni a rəiə rakaka səro kəru irə. Nənə Pita rerin rirhi nəgkiariien sə Iesu riməni pen tukwe in mā, “Kurirə rəiə rakaka səro kəru irə, tikini m kahar mā ikreirei iou.” Pita rerin rirhi. Nənə rerin rərkwəpir, rasək.

15

Iesu rərer ia nəmri Paelat

¹ *Ia nəpnəpin pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mine nahatən me səvəi Loə mine nərmama pam ia nəkureien səvənraha hərai sun nəgkiariien səvənraha, mhərihi Iesu, mhəiri mhəuvən, mhəmri pen in ia rəgi Paelat.

² Nənə Paelat rəres pen Iesu i mā, “Ik kig səvəi nəkur Isrel?”

Miregi Iesu rini mā, “Ik ikani.”

³ Ia nəpin nəha pris asori me kamhəni ərəha Iesu ia narimnari me ripik. ⁴ Ro pen Paelat rəres pen mwi ti Iesu i mā, “Nəgkiariien riti riwən tikini pen ti nirəha i? Regi ro narimnari me ripik kamhəni ərəha ik irə.”

⁵ *Mətə Iesu rəpwəh nəgkiariien. Nənə Paelat rərkərinari irə.

⁶ Noien riti nəha ikin Paelat ramo ia nuk me pam ia nəpin səvəi nəveginien asori nəha Pasova. Raməsəni iərmama riti sə nəkur Isrel həməni rier ia kalapus mamevən. ⁷ Ia nəpin nəha iərmama

* **14:72:** Mak 14:30 * **15:1:** Luk 22:66 * **15:5:** Aes 53:7,
Mak 14:61

riti raməmak fwe ia kalapus nəghin nə Parapas. Kiməuvehi puvnimwə in ia kalapus irəha nərmama me nepwin ti nəri nə mə hənousei əpune iərmama ia nəpin səvəi naruağənien riti. ⁸ Ro iaminihi irə nərmama həpik həuvehe ti Paelat mənəmhəres pen mə trəsəni iərmama riti rier ia kalapus rəmwhen sə ramo minraha ia nuk me.

⁹ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Kimiha hiokeikei mə takəsəni kig səvəi nəkur Isrel rier ia kalapus?” ¹⁰ Paelat rəres pen irəha iaminihi irə ti nəri nə mə in rukurən mə pris asori me həməuvei pen Iesu ia rəgin ti nəmwəkiien səvənraha.

¹¹ *Nənə Paelat rəres pen irəha, mətə pris asori me hərer kukurau mamhərhiərhi nərmama, mamhəni pen ti nirəha i mə tuhəres pen Paelat i mə trəpwəh narakaian ia Iesu mətə traraka ia Parapas.

¹² Ro iaminihi irə Paelat rəgkiari mwi minraha mini mə, “Trini minuə iakəsəni Parapas rier ia kalapus, rəfo ia iərmama sə hiaməni mə in kig səvəi nəkur Isrel?”

¹³ Miregi irəha həkwein əpwəmwis mwi mə, “Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau!”

¹⁴ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Ti nəfe? Nəfe nəha nərəhaien in rino?”

Mətə həni asori mwi mə, “Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau!”

¹⁵ Nərmama me həpik nənə Paelat rokeikei mə tro rerinraha rəpwuən. Ro pen rəsəni Parapas rier ia kalapus mamevən. Nənə Paelat rini pen ti naruağən me mə tuhərisi Iesu. Hərisi pam nənə

* 15:11: Wok Me 3:13-14

Paelat rāseni pen Iesu ia rəgɪnraha mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuaui.

Naruagən me haris əkenhin ia Iesu

¹⁶ Naruagən me həiri Iesu mhəier mhəuvən ia nəkwai nimwə asori səvəi Paelat. (Nimwə nəha nəghin nə Praetoriam.) Nəpin hapirapw fwe ikin, həkwein irəha me nepwin ia kusen səvənraha həuvehe, ¹⁷ mharkahu pen karkahu əruerəv riti m Iesu rəmwhen ia karkahu səvəi kig. Həuvehi rəhi mhəuvnhi kəfəfau irə səvəi kig, mhəfəfau pen ia kənpəwə. ¹⁸ Hənaməkwein pen irə mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel kimaha iahəsiai ik!” ¹⁹ Irəha həuəsi kənpəwə ia rigi nei, mhərgəvəsi in, mhənəmwī nukurhunraha ia nənimen mamhəuvnhi nisialien irə. ²⁰ Nəpin hənaris əkenhin raka irə, həuvehi raka karkahu əruerəv irə, mharkahu pen tinari ihi səvənhi, mhəiri in mhəier mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuaui.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuaui

²¹ *Irəha həiri Iesu, mamhəuvən. Ia suatuk naruagən me hətoni iəmə Saerin riti. Nəghin nə Saemon. In tata səvəi Aleksanta mine Rufas. Ruku pen fwe ia rukwənu mauvehe i ia taon. Naruagən me həkeikei min mə trəvrani nei kamarkuaui səvəi Iesu. ²² Həiri Iesu mhəuvən ia kwopun riti nəghin nə Kolkota (Nipwrai nəhag nəha kwopun səvəi kerhə ia iərmama) ²³ Irəha həuvei pen waen min kəvti pen nīmwai nari riti rəflə trasitu muəsi nəmisəien. Mətə Iesu rəpwəh nənimwiien.

* 15:21: Rom 16:13

24 *Irəha həruī tərini pen Iesu ia nei kamarkuauī, mharə mhəuāi kirkiri tīnari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahātən pen mə sin truvehi nəfe tīnari səvənhi.

25 Hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuauī ia naen klok ia nəpnəpīn. 26 Nəkukua kimərai mə Iesu tremhə ti nəfe rīni mə:

IN I KIG SƏVƏI NƏKUR ISREL

27 Nəpīn həruī tərini pen Iesu ia nei kamarkuauī, həruī tərini pen mwi rakres mi kəru ia nei kamarkuauī, riti ia nīkare Iesu mwatuk riti ia nīkaren mour. 28 a 29 *Nənə nərmama səməme həukurau pehe ia suatuk, kamhəni ərəha Iesu, mamharis əkenhīn irə, mamhounouini kənpəwənrəha me, mamhəni mə, “Ik nə iəmə ikiməni mə tikouraha nīmwa səvəi Kumwesən marə muvrhəkīn mwi ia nəpīn kahar. 30 Ita, uvehimīru ik, maraka ia nei kamarkuauī meiwaiu pehe!”

31 Pris asori me mīne nahātən me səvəi Loa, irəha mwi kamhəni ərəha Iesu, mamharis əkenhīn irə, mamhəni pen ti nīrəha me i mə, “In ruvəuvehimīru raka nərmama həpīk, mətə ko rīpkuvehimīru atukw mhə in.” 32 Həni mə, “In Křisto. In kig səvəi nəkur Isrel. Ramasan mə raraka ia nei kamarkuauī meiwaiu pehe pwəh kitaha sətōni mhəni nīpərhienien irə.” Iərman mi nəha kəru kīnərui tərini pen irau ia

* 15:24: Sam 22:18 a 15:28: Niutestamen me nepwīn kimərai ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən həni nəgkiariien riti mwi ia kwopun i rīni mə, “Ia noien nəha nəgkiariien səvəi Nəkukua Ikinan ruvehe mukuə sə rani mə, ‘Irəha həvsini in mə in riti mwi ramərui Loa.’ ” * 15:29: Sam 22:7, Sam 109:25, Mak 14:58

nei kamarkuau i rəhar Iesu, irau mwi krauni
ərəha in.

Iesu remhə

³³ *Ia kurkwai nəpɪn ia ran nəpɪtəvɪen ruvehe
mousəman kwopun me pam ia tənə nəha meste
aoa kahar rukurau. ³⁴ *Nənə ia tri klok ia nərvəv
Iesu rasək əpwəmwɪs mɪni mə, “Eloi, Eloi, lama
sapaktani?” Nɪpwrai nəgkiariien nəha, in i mə,
“Kumwesən səiou, Kumwesən səiou, rəfo ikap
raka ia nɪrak iamɪnhi?”

³⁵ Nərmama nəpwɪn səməmə kamhərer
mamhəspau ia Iesu həregi nəgkiariien nəha,
mhəni mə, “Həregi ro, iəmə i raməkwein Profet
Elaeja.” ³⁶ *Nənə riti ia nɪrəha raiu muvehi
nɪpəri koton, meitesi ia waen sə rəfiə, mɪpiri pen
ia nusvenhi rəgi nei riti, muvehi pen mə Iesu
trənɪmwɪ, mɪni mə, “Pəpɪm ro pwəh sətoni mə
Profet Elaeja truvehe muvehi raka iəmə i ia nei
kamarkuau uə rekəm.”

³⁷ Mətə Iesu rasək əpwəmwɪs, muvehi
neiahagien səvənhi sampam, memhə.

³⁸ Ia nəpɪn nəha tɪnari sə rəgher tukuahag
kwopun ikinan anan fwe ia nəkwai nɪmwə səvəi
Kumwesən reitehi nɪpərin kəru fwe ɪrənhə meste
nari fwe inhəripw. ³⁹ Iəmə asori riti səvəi naruagən
me ramərer maməti pen mətoni Iesu. Nəpɪn rətoni
Iesu ruvehi neiahagien səvənhi sampam, memhə
iamɪnhi ɪrə, rɪni mə, “Nɪpərhiɪnien iəmə i in Tini
Kumwesən.”

* 15:33: Amos 8:9 * 15:34: Sam 22:1 * 15:36: Sam 69:21

⁴⁰ *Nipran me nepwɪn kamhərer isipwɪn kwopti ti Iesu mamhəspau irə. Meri Maktala, mine Salome, mine Meri mama səvəi Jemes mine Joses, irəha minraha. ⁴¹ Nəpɪn Iesu rɪnamavən fwe ia tənə Kalili nipran mirəhar nəha kamhəkurirə i, mamhasitu irə. Nipran me nepwɪn mwi həpɪk, nəpɪn Iesu ruvehe ia Jerusalem, irəha mwi həkurirə in mhəuvehe.

Josefrɪnimwi Iesu

⁴² Fraete, nəpɪn kaməpnəpenə irə ti Sapat, ti nəri nə mə nəruarəv meri rɪnamivə, ⁴³ Josef iəmə Aramatia revən mə trəres Paelat mə ko Paelat rəsəni in ruvehi nipwrai Iesu. (Josef in mwi raməkure irəha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel nəpɪn housəsimwɪn irəha me. Nərmama kamhəsiai in. Josef rameitenhi mə trətoni nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə truvehe.) Josef rətəgase ia Paelat, mevən mərəs nipwrai Iesu. ⁴⁴ Nəpɪn Josef rərəs pen Paelat ti nipwrai Iesu, Paelat rəkərinari, mireirei mə Iesu ruvəmhə pərhiən uə rekəm. Ro iamɪnhi irə rəkwein pen iəmə asori səvəi naruaɡən me mərəs pen tukwe in mə, “Nipərhiənien Iesu ruvəmhə raka?”

⁴⁵ Miregi iəmə asori səvəi naruaɡən me rɪni mə, “Nipərhiənien Iesu ruvəmhə raka.”

Nəpɪn Paelat rɪregi, rəsəni Josef mə, “Ikukurən nevənien muvehi raka nipwran.”

⁴⁶ Josef revən muvehi nəmri tinari kani mə linen, muvehi raka nipwrai Iesu ia nei kamarkuau, muvegi irə. Muvegi pam, muvehi mevən, məmri pen ia nipəgi kəruətərei riti kɪnərai ərori raka, nənə məsəkʷusəkʷu kəruətərei asori

* 15:40: Luk 8:2-3

riti mərəpinhə pen kwəruə irə. ⁴⁷ Ia nəpin nəha Meri Maktala mine Meri mama səvəi Josēs krouətə kwopun nəha kəmri pen Iesu ikin.

16

Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ Rinaməruarəv, nəpin Sapat rino sampam, Meri Maktala, mine Salome, mine Meri mama səvəi Jemes, haruvehi nəmri nīmwai nari me nepwin sə nipekinraha rapein amasan, mə tuharevən mharəmri pen ia nīpwrai Iesu. ² Ia Sante, ia nəpnəpin anan, irəhar hənəmarevən fwe ia nīpəg. ³ Ia suatuk kamharəres irəhar me i mə, “Sin nəha trasitu ia kitahar, məpəkir raka kəruətereī nəha ramo tukuahag kwəruə ia nīpəg?”

⁴ Mətə nəpin harapirapw fwe ikin, harəti pen mharətoni kəruətereī asori nəha kinəpəkir raka raka i. ⁵ Nənə harevən ia nəkwai nīpəg, mharətoni iərmama riti raməkure ia nikarenrahar mwatuk, mamarkahu ia karkahu sə rəpwəmwis məpsan. Irəhar harətoni, nənimenrahar rier.

⁶ Mətə iərmama nəha rini pen ti nirəhar i mə, “Nəmrirəhar trəpwəh nierien. Hiamarətui Iesu, iəmə Nasaret sə kinəruī tərini pen ia nei kamarkuauī. In riwən i. Rinətui raka ia nemhəien səvənhi. Harətoni ro kwopun kinəmri pen nīpwrān raməmak ikin. ⁷ *Mətə tiharevən mharni pen ti nərmama me səvənhi mine Pita mə Iesu trukupwən ia kimiaha mamevən fwe ia tənə Kalili. Kimiaha tihətoni in fwe ikin rəmwhen riməni tukumiaha i.”

* **16:7:** Mat 26:32, Mak 14:28

8 Nənə nīprən mirəhar nəha harhekir pik, mharətəmnīmwin, mharier, mharap ia nīpəg. Mətə harəpwəh nəvisaiien nəfe kiməni pen ti nirəhar i, ti nəri nə mə harhekir.

Meri Maktala rətoni Iesu

9 *Sante ia nəpnəpīn Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi, mukupwən mier irapw ti Meri Maktala, pran sə fwe kupwən Iesu rīnəkoui irapw nəremhə me irə irəha pam sefen. 10 *Meri revən mətə nərmama me səməme kamharə pəri irəha Iesu kupwən. Kamhəkure ti Iesu, mamhasək tukwe. Meri ruvehe mīni pen ti nirəha i mə “Iakinətə Iesu.” 11 Nəpīn həregi mə Iesu rīnətui mwi ia nemhəien səvənhi, mhəregi mwi mə Meri rətoni, nənə həpkīni mhə nīpərhienien irə.

12 Kurirə irə kəru ia nirəha krouier ia taon rouavən ia suatuk. Nənə Iesu rier irapw ti nirau. Krouətə nīpwran ropə iti. 13 Iərman mi nəha krouərīg rouevən ti nərmama me səvəi Iesu, rouəvisau mīnraha, mətə irəha həpwəh nīnīien nīpərhienien ia nəgkiariien səvənrau.

14 *Kurirə irə nərmama me nəha səvəi Iesu irəha eleven kamhəkure mamhani pəri nari. Ia nəpīn nəha Iesu rier irapw ti nirəha, maməski irəha ti nəri nə mə kənkapwənraha rīskai. Nahatətəien səvənraha rīwən. Hənəpwəh nīnīien nīpərhienien ia nəgkiariien səvəi Meri, mhəpwəh mwi nīnīien nīpərhienien ia iərmama səməmi nəha krīnouətoni Iesu mə rīnətui pərhien mwi ia nemhəien səvənhi.

* 16:9: Luk 8:2 * 16:10: Mat 28:10 * 16:14: 1Kor 15:5

15 *Iesu rini pen ti niraha me i mə, “Həuvən ia kwopun me pam ia tiprənə i, mhəvisau irapw nəgkiariien amasan səiou m nərmama me pam. 16 *Iərmama sə trini nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səiou, ko paptəes irə, Kumwesən truvehimiru in. Mətə iərmama sə trəpwəh ninien nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səiou, Kumwesən trərpwin noien ərəha me səvənhi. 17 *Nərmama səməme kamhahatətə ia nirak tuho nīmtətien me i. Irəha tuhəkoui irapw nəremhə me ia nərmama ia nəghik. Irəha tuhəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur əpə. 18 *Irəha tuhəuvehi snek me səməme kamhahi əpune nərmama. Trini minuə irəha hənimwi nari riti kəvti pen nīmwai nari sə rəmousi əpune iərmama, ko rīpkuəsi mhə irəha. Irəha tuhərapī nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha mho irəha həuvehe mhəsanin.”

19 *Nəpīn Iesu Iərimənu rinəgkiari pen pam minraha, kuvehi utə in revən fwe ia neiai, məkure ia nīkare Kumwesən mwatuk. 20 *Nənə nərmama me səvənhi həuvən mhəvisau ia kwopun me pam. Nəpīn kamhəvisau irə, Iərimənu ramarə ti nirəha, mamo nīmtətien me mə nərmama tuhətoni, mhəni nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səvənhi.

* 16:15: Wok Me 1:8 * 16:16: Wok Me 2:38 * 16:17: Wok Me 2:4, Wok Me 8:7, 10:46
 * 16:18: Luk 10:19, Wok Me 28:3-6
 * 16:19: Wok Me 2:33-34 * 16:20: Wok Me 14:3, Hip 2:3-4

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416